

ఆంధ్ర

(ప్రకాశనము)

ఆంధ్ర రాజ్య ప్రభుత్వము

రెవెన్యూ విభాగము

ప్రకాశనము

ఆంధ్ర పత్రికా విరచనము

జులై ౧౯౨౫

ఆంధ్ర పత్రికా విరచనము 1000 ప్రతులు.

కాకినాడ.

ఆంధ్ర పత్రికా విరచనము ప్రభుత్వము

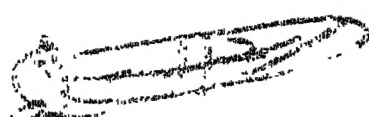
కాకినాడ ప్రభుత్వము

మద్రాసు ప్రభుత్వము

1925.

ప్రభుత్వము కాకినాడ

ప్రభుత్వము



శ్రీశైవ ఓకమునందు వచ్చు పాత్రములు

పురుషులు.

రుక్మాంగదుడు—కథానాయకుడు.

వారదుడు } మునులు.
సూతుడు }

యముడు.

చిత్రగుప్తుడు.

బ్రహ్మ.

విష్ణువు.

మహేశ్వరుడు.

ధర్మాంగదుడు—రుక్మాంగదుని కొడుకు.
మిత్రుడు.

స్త్రీలు.

మోహిని—కథానాయికి.

సంధ్యావతి—రుక్మాంగదుని పట్నిపుడేవి.

చంద్రలేఖ—ధర్మాంగదుని భార్య.

సరస్వతి.

N. B. భక్తులుగా గై రా సందర్భమున సారముగ వచ్చుచున్నారు.

నాంది

శా. శ్రీరామన్ బుసి సేవ్యమాన చరణన్

సేవింతు నశాంశమున్

మాదిమన్ బిగూర్చి తాటని చా

మర్దించె లోకంబునన్

తేరే చూడగఁ జోద్యమయ్యె నహహః

లీలకదా బాలుడే

సేరేజాతుండు యాదిదేవుఁ డితఁడౌ

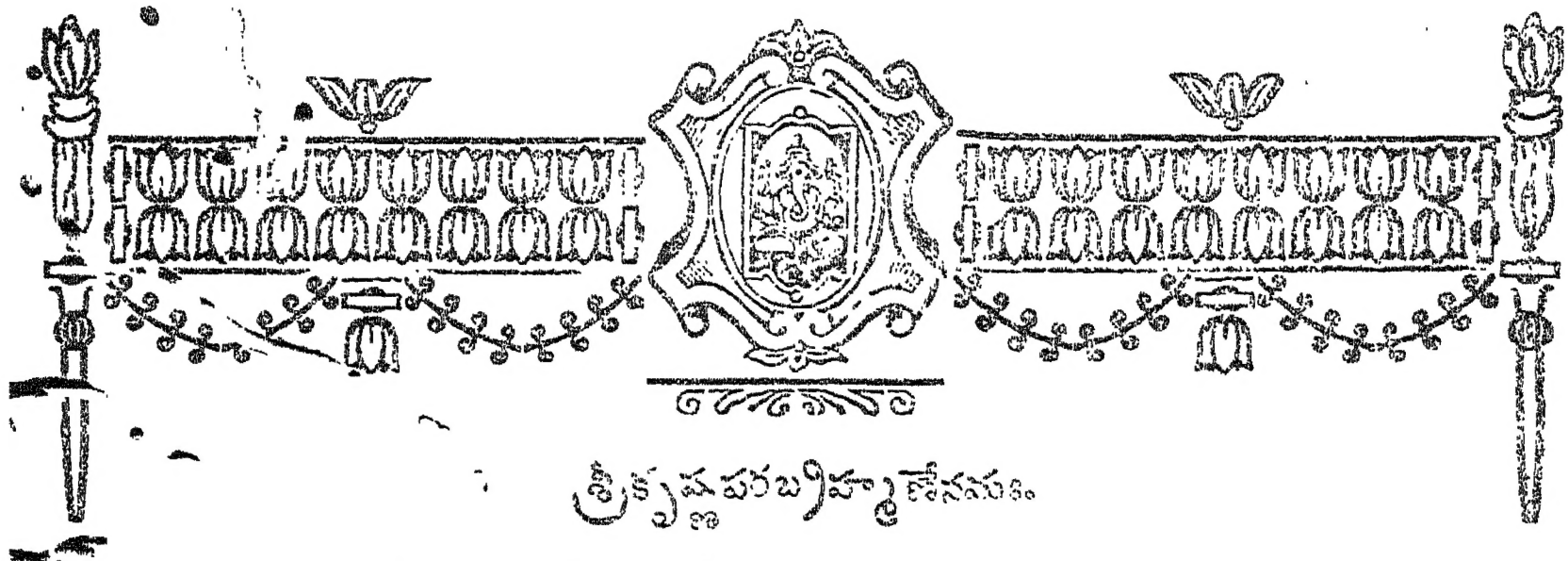
నే పీడ నెల్లప్పుడున్.

గీ ఆ రఘుకులబోధ్యులను సదా క చూడనించి

సకలశుభముల నిచ్చుచు క సచ్చిత్తు

తైన, యీ సభాసమలను క ననవరతము

బోచుగావుత పీడక క పుడమి బేళు.



శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః.

మోహనీరుక్మాంగద

శ్లోక

న కాదశీ మహాత్మ్యము.



ప్రథమాంకము.



ప్రదేశము:—విదిశానగరమునందలి రాజసౌధము.

[ప్రవేశము:—రుక్మాంగదుడు, మంత్రి]

రు—నచివవరేణ్యా !

స్త్రీ. సతతము హరినామ శ్రీ సంకీర్తన మొనర్చి

మొలఁగుటకన్న ను శ్రీ మేలుకలదె ?

నిరతంబు భక్తితో నీరజాత్ముని పాద

సేరఁ జేయుటకన్న శ్రీ శ్రీయమేమి ?

అనవరతము మది శ్రీ నా మహావిష్ణుని

బూజ సేయుటకంటె శ్రీ బూజ్యమేమి ?

నిత్య మావరమేమి శ్రీ నియతి సంజలిమోక్షి

మొక్కుచుండుటకన్న శ్రీ మోక్షమేమి ?

గీ. కాక, ఫలమేమి ? జన్మంబు శ్రీ కాకమాది

పక్షిజాలము ల్బ్రాత్రము శ్రీ బ్రదుకవాక్కా ?

కర్మఫలమును దప్పించి శ కడకు ముక్తి
మార్గమునకుఁ దోవ హరినా శ మంబు నుమ్ము.
ఇంతియేకాక,

సీ. భక్తవర్గములెట శ భజించుచుండునో.

యచ్చోటఁ దాండవ శ మాడుచుండు
సత్యవాగ్దీక్షతోఁ శ జరియించు మనుజుల

చెంతఁ జెలఁగు సదా శ శ్రీవిభుండు
పరులను దనవలె శ భావించి వర్తించు

సదయహృదయులను శ సమ్మతించు
సన్మార్గవర్తనల్ శ సంచరించెడుచోట

పరవశత్వమునొంది శ పఱఁగునచట

గీ. ఆదిమధ్యాంతరహితుఁ డా శ యనఘు నీశు

వర్తనంబును దెలియంగ శ వశమె? సురల

కై నఁగాక జలజగద్భు శ కై న నట్టి

దేవదేవుని మఱచినఁ శ దెరువు నున్న.

ఆహ! అనయఘ్న భక్తిమార్గపు దర్శకులై, యితరచింతలులేక, నిబిడి
కృతమైన నిర్జనారణ్యంబుల నివాసమేర్పఱచుకొని, యానారాయణ
పఠారవిందసేవఁ జేయుచుఁ గొందఱు వాయువును భక్షింపుచును
గొందఱ తాకునల మాహారముగఁ గైకొనియు, జీవించుచుండెడి, యా
మహామునీంద్రుల పుణ్యమేమని వర్ణింపఁగలము? అందువలననే యా
మహానుభావుండగు షరమేశ్వరుఁడు, సదా భిక్షులఁదరిజేరి, కొల్చు
చుండును. ఎన్ని సంపదలున్నను, నెన్ని యిహలోకసౌఖ్యము లొనఁ
గూడుచున్నను నామహాత్మునిఁ గొల్వకున్న నిరర్థకమేకదా.

మఁ — ఇక్కారణంబుననే యాభగవానుఁడు తనకును దనభక్తు
లకును వేఱులేదని మఱుపుచుండును.

సీ. కమసేయమునముయ క కనకసాధములేల ?

శ్రీనివాసుని పద క చింతలేక

మూల్యంబుగనలేని క మోటువస్తువులేల

శ్రీహరిఁ గొల్వక క చెలగుచున్న
వివిధరీతులఁగన్న క విద్య లవేటికి

పద్మాక్షుచరితమున్ క పతనలేక

నిగడారభుజియించి క నెగడొందు తనువేల

సర్వేశు భజియించు క శక్తిలేక

గీ. అన్నియు నిరర్థకంబు లా క యనఘు వీడ

పాపవహ్నిని దాటఁగ క వలనుపడునె?

సకల మాతఁడె యనియెంచు క సమ్మనీయ

లెల్లఁ బొందరే సౌఖ్యంబు క లెల్ల వేళ.

సీ—మహాత్మా! ఎల్ల వేళల మీకడనేయుండి, మీసేవజేయుటచే
నెంతయు ధన్యుడనైతినిగా. అందువలననే పుణ్యాత్ములఁ దరి
జేరినంతనే, పుణ్యము లభించునని చెప్పెడు బుధులవల్కు
లనృతములగువా ?

—మృతివర్యా ! మనరాజ్యమునం దెల్లరును, బాలనంబున సుఖ
ములందుచు, సంతసమునఁ గాలముఁ బుచ్చుచున్నవారలే ?

—ఎట్టికొఱతలును లేక యున్నవారలు.

ఏమరియుండనోప రెప్పు క డెవ్విధిఁజూతమటండు దల్చినన్
పామరులాది సర్వజన క భావన లేమని విన్నవించు మీ
నామమెయెంచు భక్తిమెయి క నమ్రతజూపుచు మొక్కుచుందులే
ప్రేమచుగాంచునట్టి నృపుఁ క బీతినిగొల్వరే ? యెల్లరున్ సదా.

రు—ప్రజలనుఖమే మనకు సుఖకరము. వారికి నుఖము స్థాపించిన
మనకుఁగాదా? అట్టి ప్రేమయే లేనియెడ నృపుని సరకము
జాముఁజూచుచుగాదే? ఎట్టి శాతకమునైన నెటులనో విషవాద
నగుచుగాని, రాజుచుదాంధుడై శాలనమున నజాగ్రత్తతోనుండి
పాలితుల హింసింపచుండిన నామహాపాప మెన్నిజన్మముల
కైన విముక్తియగునా? ఇదియుచు గాక యథా రాజా, తథా
ప్రజాః అను శాస్త్రోక్తిగ, రాజసడవడిక యెట్లుండునో జాని
ననుసరించియే ప్రజలును వర్తింపుచుండును. నిరుబోలు నడి
వునిఁగూడి రాజ్యమేలుచుండఁ గొఱతలును, రాజున కపవా
దులును ఘోరమురా?

మం—నన్నింతగఁ బెద్దఁజేసి వల్కిన నేనుచువాడ? ఇదంతయుఁ దను
కెఱాక్షమేకాని, వేఱుండుకాదు.

[ప్రవేశము: సేనకుఁడు]

సేన—రాజేంద్రా! ఎవ్వరో యొకఁడుని వచ్చి ద్వారమువద్ద వేచి
యుండెను.

[రాజుచేరి వందనములర్పించి, తోడ్కొనివచ్చి

యచ్చితాసనాసీనునిగఁ జేయును]

రు—మానీండా! భవద్దర్శనంబున నేనును, నారాజ్యములొని ప్రజ
లెల్లరును బావసత్వము నెందితిమి.

గీ. ఎట్టిసోములు నోచగ న్నిట్టిభలము

కూడెనో నేమ మానీంద్ర న్కోర్కులన్ని

తీరుతరుణము శాప్తించె న్దెలుకవశమె

వాడు సంతస మిప్పుడు న్న్యాయశేల.

నూతుఁడు—రాజా! సియొక్క సద్గుణము లెంతయో కాలమునుండి

నీనులవిందుగ వినుచు, నెన్నఁడు నీనుఁగందునోయని వేచియుండ

నేటికి సమకూరెను. నీరాజ్యపాలనను చక్కని జరుగుచున్నదా? అంబులను గురించియు మున్నెవారే?

స.—దిత్తుము మిమ్ములతోను సంయోగింపఁగల కృపగల్గి ముగ్ధులైన బడిజేర సాహసించునా? శక్తిచుదనలే! ఇంతటి వ్యాయాపాలన సేయుచుంటిని. మునితిలకమా! ఎంతయో కాలముచుండి నానానిరాక, కోర్కెకలదు. దానిని దీర్చుకొనఁదల సమయము వచ్చెను. నాయందుఁ గృపాతపరణులై, నాసంరక్షకులను దీర్చ వేడెదను.

సూ.—దీనికింతగ సంశయించనేల? సత్కారంబుగఁ దెల్పుము.

సూ.—అందు సకలశాస్త్రపారీణులుకదా? మీకుఁదెలియని యంశము లెందైనఁ గలవా? మహాత్మా!

గీ అక్షుము నెవఁతాసి యేరీతి? ననఘచరిత
భక్తవరునునిఁ జేరంగఁ? బ్రజలకగునె
అట్టివ్రత మొక దానిని? యాదరముగ
దెల్పి కావవే మానీశ? ధీరచరిత.

సూ.—(తనలో) ఆహా! ఏమి యీతనిభక్తి! ఈనాటిట్లు కోరఁగనే నా మనంబెంతయు నుల్లాసంబునఁ బొందుచున్నది. (అలోచన నిభిసయించి ప్రకాశముగా) రాజేంద్రా! ఈనాటిని ప్రశ్నలకుల కుత్తరముఁ జెప్పుట కదుగుర్లభము. అయినను, నేను భోల్లీ విన్నట్టియు, బాహులును దహింపఁ జేయునట్టియు, బామాత్ముని కృపకుఁ బాత్రుని సేయునట్టియు ముగవ్రతము కలదు. దానిచెల్పెదను. శిష్టలో నాలకొప్పుము. మోక్షమునకి నేక సాధనములున్నవి. అందు నీమోక్షబై నదియు, సద్భక్త ఫలముకలదియు నగు తపము నీవాచరింపుము. అజేయిని వేని

మోహినీకుక్కాంగిద.

గీ. పాపహిద్యాటవిన్ శ బరిమూర్ప గొడ్డలి

వంశిది రాజ ! యీ శ ప్రతమోనుమ్ము

దుఃఖామలబగు శ దుర్భరసంసార

వారధిదాఁటెను శ వ్రతమునుమ్ము

అశ్రయించినవారి శ కాదరణమొసఁగి

సకలకోర్కలనిచ్చి శ చ నెడువ్రతము

జలజాతు మెప్పించి శ సామీప్యముచుజేర

శుభ్రమా త్రోవ యీ శ సువ్రతంబు

గీ. అదియె యేకాదశీవ్రత శ మనఁగనెప్పు

నెన్నశక్యమె? శక్తిని శ నిహపరముల

సర్వసౌఖ్యంబు లొనఁ గూర్చి శ సంతసంబు

నిచ్చి కాచుచు రాజేంద్ర శ యీవ్రతంబు.

రు.—(నూని పాదములమీఁది కొఱఁగి) పతితపావనా! కడుధన్యుడనై

తిని. ఏమి నాభాగ్యము! ఇదియేకదా సుదినము. ఏనిప్పుడు

సంతసాంబుధి నొలలాడుచుంటిని. ఆర్యా! దాని నెనర్పఁదగు

విధానమును దెలియఁజేయఁ బార్థింపుచున్నాఁడను.

నూ.—ఇందశక్యములగు పనులెన్నియునులేవు.

గీ. భగవదాఁ డేకభుక్తము శ ధరణిపాల!

భక్తి నేకాదశిని నుప శ వసమునుండి

జాగరిముఁజేయ రాత్రిని శ జనును బిదప

ద్వాదశిని నన్నదానంబు శ దల్పనలయు.

ఇట్లు వీడక భక్తియుక్తముగఁ బ్రతియేకాదశిని వ్రతమ్మసల్పిన నందు

వలనఁ గల్గెను ఘోరింతింతయని చెప్పవశముకాదు. ఇది నీపూ

ర్వపుణ్యఫలవశమున లభించెను.

రు.—మహాప్రసాదము.

ప్రస్థతెంతయు చేకురెఁ దాల్చి నెందె
నాదుమానసం బిప్పుడు నరకకూప
మెట్లు వాడుదునోయని నెంచుచుంటిఁ
గలరే? ననుబోలు ధన్యులు నరకహృదయ!

సో—దాజా! ఇఁక నేబోయినచ్చెదను. శుభములు కల్లుఁగాత.

రు—చిత్తము.

(సూతుఁడు నిష్క్రమించును.)

రు—మంత్రశేఖరా! చూచితివా ఈమానీంగుని వర్చనమగుటచే
నెట్టిఫలము చేకూరెనో? అశాశ్వతములగు నియిహలోక
సౌఖ్యమునఁబడి మెన్ని నాళ్ళున్నను దనివితీరునా? అందువలననే
జ్ఞానోద్యులిందు నడుగునిడ భయమందాచుదురు.

చం. అశయమాఁ దప్పకుండ వ్రత నమాచరణ దగుభక్తియుక్తిగన్
యొనరుపఁగల్గు ముక్తియిది నెప్పుగునంచు బ్రజల్వినన్ సదా
మనముననిల్చి యావిధిని నమానక యాచరణంబొనర్ప శా
సనమునుబెట్ట నెప్పుగును నమ్మతియే యిది సద్బోధతమా.

మం—(వినయముతో) భూమిపాలా! మీకన్న నెక్కుఁజెఱుగుదునా?
ఇందుచే నందఱును భగవానుని కరుణకు బాతులగుదురు
కాదా! తప్పక యట్లొనర్పఁడు.

రు—రేపే క్షణాదశమిదివసము. ఈదివసునన్, యివిషయ మెల్లర
కుఁ దెల్లమగునటుల నాయాజ్ఞగఁ బాటఁబనుపుము.

మం—చిత్తము.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతును.)

యవనిక జాఱును.

[తెరలో]

ఇనందో! ఇనండి ఈయేదశిమి. రేపేకాదచి. ఈయేల యొక పూటమాత్రమేభుజించి, రేపునవాచముండి, యెల్లుండి పారణచెయ్యాలంట. ఇది రుక్మాంగద మహారాజుగారియాజ్ఞ. అట్లుచేయకపోతే శిచ్చి త్రారోహణ! (అని డప్పునొకదాని వాయిండుచు నందోరావేయును)

అయ్య

ద్వితీయరంగము:—భజనమందిరము.

[రుక్మాంగదుడు, కొంగటిభక్తులతోగూడి భజనసేయుచుండును.]

రు—(స్వామికెదురుగ నిలచి)

ఉ. స్వామిరొ! నిన్నదిన్ గొలతు శ సంగమనర్పణ నీవ్రతంబు నే
పామరుడన్ గృహన్ సతము శ బాలనజేయుము భక్తపోషకా
ఏమరియుండెనోప మతి శ యేవిధి గష్టము లెన్నిబుట్టినన్
కానుముఁ బాప నీవెగతి శ కాచిన గావక యూరకుండినన్.
సీ. ఎవ్వేళ నీనామ శ మింపార భజముంతు

నావేళ సంతస శ మమరుచుండు

ఏక్షణంబున నిన్ను శ నీక్షించుచుండునో

సకలంబు నీవయ్యై శ సంస్మరించు

ఎన్నఁడు నిన్పూజ శ యింపు దీరగజేతు

నదియె నాసుఖముల శ కాటపట్టు

నిన్నది గొల్వక శ సేచవృత్తులఁబోవఁ

గలనై న మఱువను శ గమలసయన

గీ. సర్వసముడవు దేవ! యీ శ సకల మీపె

కనులఁ దెఱచిన సృష్టియకా శ కనులమూయ

నాశనంబగు లోకముల శ యీశ! నామ

తప్పిదంబుల పైపవే శ తాల్కితొడ.

దేవాదిదేవా! ఈప్రపంచం బెవ్వనిచే సృష్టింపబడెనో, యెవ్వని
 మాయచే నిండి కపటనాట్యము జరుపబడుచుండెనో, భక్తపరాధీనుం
 డన నెవ్వఁడొప్పునో, యట్టిపరమాత్మ స్వరూపుఁడవు నీవేకదా మహా
 ! త్మా!తండ్రీ! అనంతమగు నీసర్వజీవకోటి కాధారభూతుఁడ వీవుకాదా?
 నీనామ మెన్నిమాట లుచ్చరించినను దనివితీరునా? ఎన్నిసారులు
 నీపాదములబట్టి భజించినను, వీక్షిపోవ బుద్ధివొడమునా? ఓపరబ్రహ్మ
 స్వరూపా ! ఆదిమధ్యాంత రహితుఁడా ! నిత్యానంద నిత్యస్వరూపా!
 నీకు నమస్కారము. తనయులయందెట్టి తప్పిదములున్నను సైరించి
 బోచుట తండ్రిలకు విధికాదా?

(అందఱునుగలసి భజన సేయుదురు.)

[ప్రవేశము—నారదుఁడు]

ఓహో ! ఏమిది ? ఎచ్చటఁ జూచినను బరమేశ్వరుని నామముఁ
 బ్రససేయువారలే. ఏప్రాంతమునఁ గాంచినను నేకాదశీవ్రతములొనర్చి,
 పారణసేయువారలే. ఎక్కడతిలకించినను నన్నదానములే.

రుక్మాంగదునివంటి భక్తు లీకాలమున నెవ్వ రిలోకంబున నున్నట్లు
 కాన్పింపదు. తానొనర్చుటయేగాక, తనరాజ్యము నందందఱిచేతను
 జేయించుచుండెను. ఇత నాయమునిలోకము నిర్దర్శకమే.

అయినను యీరాజేంద్రుని భక్తి యెంతవరకునిల్చునో, తఱిచి
 చూడవలెను. అప్పుడుకదా నిజమైనభక్తుఁడని తలఁచుట. ఇందులకేమి
 సేయవలయును ? (ఆలోచన నభినయించి)

తెలిసినది. ఇప్పుడేపోయి, యాకోరికను నెఱవేర్చుకొందును.
 ఇందువలన, నన్నియు సమకూరుననుట నిక్కము. పాప మారాజేంద్రు
 నకారణముగ నిడుమలముంచు టేటిన్యాయము. అయిన నేమి ? కీర్తివడ
 యను.

(నిష్క్రమించును.)





శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః.

మోహనీరుక్మాంగద

లేక

సకాదశీ మహాత్మ్యము.



ద్వితీయాంకము.



యమలోకము.

[ప్రవేశము:—యముడు, చిత్రగుప్తుడు]

య—చిత్రగుప్తా! ఈరీతి నెన్నడును నిరర్థకులమై కాలమునుబుచ్చి యుండలేదు. ఆరుక్మాంగదమహారాజెంతటి పుణ్యాత్ముడోకదా! తానేకాక, తనరాజ్యమునగల ప్రజలందఱిచేతను, వ్రతముల లో నెల్లడుత్తమంబగు నేకాదశీవ్రతమును జేయించుచున్నాడు. అందుచే మనకును జాలభారము తగ్గినది.

[యమభటు లొకని గత్తులతో ముందునకుఁ దోయుచుఁ దోడ్కొనివత్తురు]

య—చిత్రగుప్తా! ఈతఁడెప్పు డెట్టిపాపము లొచరించియుండెనో తెల్పుము.

చి—(పుస్తకము నెకదాసి నిటునటుఁ దిలకించుచు) యమధర్మరాజా! గీ. తల్లిదండ్రులపల్కులు శ్రీ తలఁప కెప్పుడు అన్న విడకుండె సీవురు శ్రీ పాదముండు

ధర్మమనుమాట నెఱుగడు శ్రీ ధర్మరాజు !

అట్టిదుష్టబుద్ధియునుమ్ము శ్రీ యరసిచూడ.

ఇంతియేగాక, బ్రాహ్మణకులమం దుద్భవించియు మత్స్యమాంసములను
దినుభుజగల్లు సారాయిలను ద్రావుచు, మత్తైక్కి తిరుచుచుండెనేకాని
యొక్కనాడైన నాభగహనుని నామమైన దలచి యెఱుంగనిపాపి; మిత్రు
లక పకారముల నెంచు గృతఘ్నుడు; పట్టెడన్న మితరులకుఁ బెట్టని కుటిల
స్వభావుడు.

య—భటులారా ! ఈపాతకుని గొనిపోయి, వాడియగు అపములచే
గోసియు, రక్తవాహినులముంచుచును, గొడ్డళ్ళచే శిరమును
ద్రుంచియును, గిమికీటకాదుల నాహారముగ నిచ్చుచును
బాధింపుడు. దీసికొనిపోండు.

జీ—అయ్యో ! ధర్మరాజా ! బుద్ధి జాడ్యంబున నట్టిపనులొనరించియుం
టిని. ఈమాటు తమింపుము. ఇంకెన్నఁ డిట్టి దుష్ప్రవర్తనలఁ
గలనైన దలఁపను మహత్మా!

య—ఇంకెన్నఁడు జేయకుండిన నింకెన్నఁ డిట్టి శిక్షయే లేకుండును.
ఇప్పటి కనుభవింపక తీరకు. భటులారా ! ఏలయీ కాలయాపన
వేగముగఁ గొనిపోండు.

(యమకింకరు లాజీవునిఁ గొనిపోవుచును.)

నారాయణ నారాయణ నానాయణ భగవన్

నారాయణ నారాయణ నారాయణ శ్రీమన్

[అనిష్టాడుచు నారదుడు ప్రవేశించును]

య—(లేచిభక్తి వినయములతో) మునికులతిలకా ! నారదా ! ననుష్ఠా
రము.

నా—ఇష్ట కామ్యార్థసిద్ధిరస్తు.

య—ఆర్యా ! త్రిలోక సంచారులకి దా, అవైకుంఠింబునఁ గలత్రా
వింతలేమైనఁ చెలువ వేడెదను.

నా—వింతల కేమిగాని, నీలోకమే వింతగఁ నాన్నించుచున్నది.

ఉ. పాపులులేరొ యీభువిని కి బట్టియు నగడవకే యుఁ జాలవో? •

ప్రాపునవీడ నెంచితిని కి పాక నె నెక లచరమయ్యె యీ •

కూపముఁజూడ నేల నికఁ కి శూరులసంఖ్యయు హెచ్చుచుండు

పాపముపుణ్యమంచు వెఱి కి పన్నును నోపదు యెట్లులోర్చివో?

య—నారదా ! మీకుఁదెలియని భగ్గుములుకలవా? అయిన గడు
చుంటిరికానఁ దెల్పెదను వినుఁడు.

గీ. సత్యశీలుఁడు సద్గుణ కి సచ్చరిత్రుఁ

డనఁగనొప్పు రుక్మాంగిగూ కి నవవిఁ గలఁడు

అతఁ డేకాదశీవ్రత కి మాచరించు

నెల్ల వేళల భక్తితోఁ కి గల్గు కాదు.

అతఁ డొక్కఁడే యట్లుచేయుట సహజమే. ద్విజులవశిచేతను గూ
• నట్లుచేయుంచుచుండెను. అందువలన వానించుకయుఁ బుణ్యక నిర్వహా
ముగ నుంటిని.

నా—(తనలో) ఇదియేసమయము. ఈతని నిష్కరు పురికొల్పెదఁ
గాక. (ప్రకాశముగా) ధర్మరాజా ! నమి? నీపల్కులు. రా
లేడ? సూన్యత్రవతమేడ? భూమిను తెన్నగరాని భోగంబు
చున్నతులై రాజ్యాధికారులముగదాయని వర్కాంధులై యో
యోగుల వినక్షతను గనకయుండును. ఇట్టి వాళ్ళచుండియు ధర్మ
పరిపాలనయం దాటివేటినవాడ నీవే యిట్లునుడివిన నేమన
వాడ?

య—ముసీంద్రా! అట్లుకాదు.

సీ. పరమేశు నిత్యము శ్రీ భక్తితోఁ గొల్చుచుఁ
 బహుగుచునుండెడి శ్రీ భక్తులచట
 అన్యభామలు తల్లు శ్రీ లనియెంచి వర్తిండుఁ
 భావను లందఱా శ్రీ పరిజలజూడ
 ఎట్టిమావద్దతెన శ్రీ నినుమొత్తము ససత్వ
 మాడియెటుంగని శ్రీ యుజ్జ్వలజనము
 రాజాజ్ఞ జరచాట శ్రీ రాదని తలపోసి
 సంచరించెను మహా శ్రీ సద్గుణులును

గీ. అట్టిపుణ్యాత్ములను జేర శ్రీ సగునె నాకు
 చుష్టులున్నను బట్టియుఁ శ్రీ ద్రోయఁ జూచు
 సరకకూపమెకాని యీ శ్రీ నళినగర్భ
 శోరిభజియించువారిని శ్రీ గూడపతయె.

నా—నే నమ్మజాల.

య—నామాటలు వినుకు విశ్వాశమేలేకయున్న నాస్పృహకర్తనే యడి
 గిన నాపల్కులయందలి సత్యమును గ్రహింపజూతునును.

నా—ఏమొక్కడనే యొందఁజోకోకి ఇకపురమును జూచునట్లయె
 రమ్మ.

(ప్ర.ప్ర. వి. శ్రువు.)

• రెండవరంగము:—సత్యలోకము.

[ప్ర. జేశము—బ్రహ్మయ, సగస్వతియు.]

స—నాథా! ఆవిష్టు నెన్నిచూటులు విన్నను, సాంగము కాకుండుట
 యేగాక, తనివితీరుట లేకుదా! ఈ నాఁ జాతనిగూర్చి, వింత
 యగు నొకకథను చెల్పుదు.

బ్ర—తన్నీ!

గీ. ఆమహావిష్ణు చరితంబు శ్రీ లఘుముఖాభృ
 వినినకొలది పీచులకుచు శ్రీ విందుగొల్పు
 డెలుపశక్యమె నాకుచు శ్రీ నెలిసినంత
 ధేబుఁజీచెన విను మతి శ్రీ తీర్థికాదె.

ఆమహాచుభౌత్రఁ డెన్నియో యవతారములఁ దాల్చెను, తాల్చు హ
 న్నాడు, తాల్చుగలఁడు. ఆతని మహిమంబులఁ గన నేరికిని సాధ్యము
 కాదు. తొల్లి యొకనూలు, సురాసురలకు శత్రుత్వమేర్పడు నసురుల
 మడియింపడు, సురల కెన్నడు మృత్యువులేకుండఁ జేయునని తలపడిసి
 యాదయాభుఁడు తనమాయచే రాక్షసావళినిసూడఁ బురికొల్పి, సము
 ద్రంబున నమృతంబు కలదనియు, దానిఁద్రావిన, జావుకలుగదనియు
 బోధించి, దేవతలచేతను, రక్షసులచేతను, మందరగిరిచే వారధిని
 కలగింపఁజేసెను. అప్పుడందుండి యనేక వస్తుసముదాయ ముద్భవించె
 ను. వాతినన్నిటిఁ బేర్కొనఁ జాలకాలము పట్టెను. కొన్నిటిని జెప్పె
 దను వినుము.

హాలాహలము పుట్టి లోకంబులెల్ల దహింపఁజేయుచుండ,
 హారుఁడు దానిని మింగివైచె. మత్తుపదార్థము లనేకము లుద్భవించ,
 నవి రాక్షసులందుకొనెను. కడకు నమృతకలశ మొకటిదొరక దానికై
 సురాసురలు బోరఁదొడఁగిరి. ఆసమయమున మాయలనూరియగు
 నా మాధవుఁడు మోహినీవేషముచు బూని, విశాచగులనెల్ల మోహిం
 పఁజేసి తానుబాచియిచ్చెనని వారి నెప్పించి యాకలశమును గ్రహించి
 రాక్షసులనెల్ల మోహపాదధిని మించి యామృతమృతము
 దేవతల కొసంగెను. అట్టిపక్షపాత ముండుటవలననే యాతనికి భక్త
 పక్షపాతియను పేరుకలెను.

స. ఎంతయు ధన్యురాలనైతిని.

[ప్రవేశము—నారదుడు, ధర్మరాజు.]

(ఉచితాసనముల నధిష్ఠింపజేసి)

బ్ర—ఏమిది? మీ రిరువురును గలిసి వచ్చుటచే నేదియో కార్యార్థమై యేతెంచినటులఁ దోచుచున్నది.

నా—మాలో మూకొక సంశయము గల్గినది మీవలనఁ దీరునని యిందుఁజేరితిమి.

ధ—ఈవేళదా సృష్టికర్తృవు. అందుచే మర్త్యలోకమునఁగల నరుల వర్తనంబు లెట్లుండనో తెలియఁజాలుదువు కాన, మాతగవుఁ దీర్పుము.

బ్ర—ఆవృత్తాంతమేమియో తెల్పకున్నఁ బ్రత్యుత్తరమెట్లుచెప్పగలను? నా—ఏనింతకు మున్నీతని లోకమునకుఁ బోవ వా సరకకూపమున నెక్కజీవియైన లేకుండెను. అందులకుఁ గతంబేచునియడుగ, నిప్పు డా పృథ్వి రుక్మాంగదుఁ డనురాజు, నిత్యసత్యవ్రతమును గొనసాగించుచు, ననంతఫలమునిచ్చునకాదశీవ్రతమును సల్పుచు నెల్లరిచేతను జేయించుచుండుటచే దనకెల్లవేళలఁ నీరిక కలిగినదని నుడివియుండెను. రాజులెక్కడనైన సన్మతమాడిన వారు కలరా? అని సంశయ కుఱుకొన్నాడనైతిని. నీదరిఁజేరుట కిదియేకారణము.

బ్ర—నారదా! నీవు నుడివికట్ల రాజు లెందఱైన నుండవచ్చునుకాని రుక్మాంగదుఁ డట్టివాఁడు కాడని నొక్కివక్కాణింపవచ్చును. అతఁడు సదయవృద్ధయుఁడు నిత్య మాపరమేశ్వరునే ధ్యానింపుచుండును. పోజలను గన్నబిడ్డలభాతిఁ గాపాడుచుండును. ఎన్నఁ డసన్మతమాడి యెఱుంగని పుణ్యాత్ముడు.

నా—జనకా! మీరిట్లు నుడివిన నేమనువాడ. ఇందులకేమైన దగిన నిదర్శనమును జూపినఁగాని నాసంశయము తీరికుండును.

బ్ర—(అలోచన సభినయించి.)

[జగన్మోహినియను నొకపనితను సృష్టించును.]

నా—(తనలో) అహ! ఏమి? యీతని సృష్టి వైచిత్ర్యము? ఈబ్రహ్మ
మానసపుత్రి యెట్టివానినైన మోహినిపఁ జేయుననుటనిక్కము.
ఇందు దే రుక్మాంగదుఁ డన్మతమాడిన వాకోర్కి నెఱవేఱి
నాపంతము చెల్లుచు. అట్లుకాదేని యామహాత్ముని కీర్తి
ముల్లోకంబులఁ బ్రకాశించును ఏమైన సంతోషమే.

జగ—(బ్రహ్మనుగాంచి) జనకా! నన్నేల సృజించితివి? నేజేయఁదగు
పనులేమియో యానతిండు.

బ్ర—పుత్రీ! నీవలన నెక్కమహాత్మాశ్రియము జరుగవలసియున్నది.
ఇందులకై నిన్నీ సమయమున సృష్టిపవలసివచ్చెను.

జ—ఏమది?

బ్ర—గీ. ధరణి రుక్మాంగదుండును శ్రీ భన్యమందె
పఱఁగునాతఁడు భక్తుడై శ్రీ పలుతెఱఁగుల
మోహమునముంచి యీతని శ్రీ మోసపుచ్చి
వన్నెకెక్కుము పుత్రికా శ్రీ బయలువెడలి.

జ—(విచారము చవిచూచుచు) ఇదియూ! నేజేయఁదగు కార్యము.
నాయందుఁ గృపాంతః కరణులై నన్నుపేడుడు.

బ్ర—ఇందు నీవు శంకింప నగత్యములేదు. కనుపుగ్యాత్ముఁడగు నాతని
జేవట్టితివేని తప్పక స్వర్గసుఖము లందఁగలవు. ఈజన్మతోనే
నీకు ముక్తిలభించును.

గీ. సంశయంబును ఏమము శ్రీ సంయమింద్ర
నాతనికగూడ సిహవర శ్రీ యాశలన్ని
తీఱుఁగావున జను మందు శ్రీ వేఱురీతిఁ
దల్పవలదింక నాయజ్ఞ శ్రీ దప్పవలదు.

తృతీయరంగము:—అరణ్యసీమ.

[ప్ర) వేశము:—నారదుడు, రుక్మాంగదుడు.]

రు—మహాత్మా! యింక నెంతదూరమేగవలయును?

నా—రాజా! త్వరపడెదవేల? సమీపించుచుంటిమి.

రు—ఆర్యా! ఇట్టి దారుణారణ్యంబున, మనుజులకుఁ జొరనశక్యమగు నట్లు, యిచ్చోట నాదేవాలయముండుట కేమికతము?

నా—ఏమంటివేని, తెల్పెదను వినుము. అతీతమగు నీమాయాలోకన కౌతుకంబున, నెన్నియోవాంఛలు కల్గుచుండ మోహవారధిని మునింగి, భక్తిమార్గావలంబకులగుటయే దుర్లభము. ఇతరము లేమియుఁగన్నులకుఁ గాన్పింపకున్న నట్టియా సక్తియేపుట్టదనుట నిక్కము.

రు—అందువలననే మునీంద్రులెల్ల నిట్టిప్రదేశముల నివాసమేర్పఱుచు కొని, తప మాచరించుచుండురు.

నా—అందువలననే—

రు—అయ్యా! నాయా రాజ్యభారమునువీడి, మినుబోలు మహా మునీంద్రులచెంతఁజేరి, నిరతము భక్తి— నాభగవానుని ధ్యానింపుచు, వర్తింప బుద్ధి వొడముచున్నయది.

నా—(తనలో) ఓహూ! ఈతనినెట్లైన భక్తినుండి మరల్పువలెనని, మేమెంచుచుండ, సంతకంతకు వృద్ధియగుచున్నయది. ఏనిందూరక తలపడితి నేకాని, నిరర్థకమగుట సత్యము. అయిన నెప్పించి చూచెదను. ఈ రాజేంద్రుడు పరకాంతలఁ గలనైనఁ దల్పని యట్టిమహానుభావుఁ డేరీతి నామోహినిని గామించునోకదా.

రు—నారదమునీంద్రా! ఏమియో మనమునఁ దర్కించుచున్నటులఁ దోచుచున్నది.

నా—అలోచింపఁ దగుకార్యము లెవ్వియునులేవు. వడివడిగాఁ బోదము
రమ్ము.

రు—చిత్తము. మానీంద్రా ! ఈ ప్రాంతమున నెచ్చటనుండియో మను
జులసందడియగుచున్నది. అదేమియో తెల్పవేడెదను.

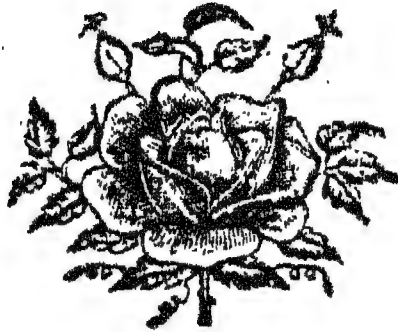
నా—అది యొక మునియాశ్రమము.

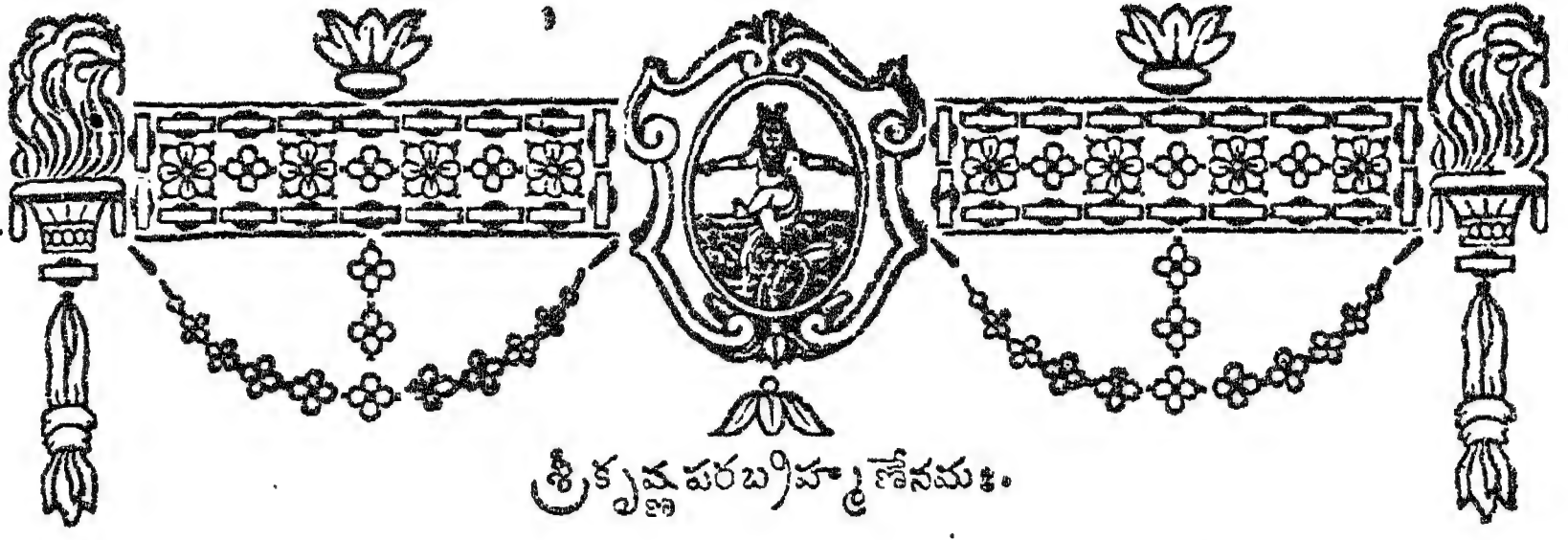
రు—అందొక మా టేగుదమా ?

నా—వలదు. ఇప్పటికే చాలతడవైనది. తిరిగివచ్చువేళఁ బోయిచూడ
వచ్చును.

రు—అట్లైనఁ బోదము నడువుడు.

(ఇరువురును నిష్క్రమింతురు.)





శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః.

మోహినిరుక్మాంగద

తేక

ఏకాదశీ మహాత్మ్యము.



తృతీయాంకము.



అరణ్యమున నొక దేవాలయము.

[మోహిని పూజలు సలుపుచుండ, రుక్మాంగదుడు,
నారదుడు, ప్రవేశింతురు.]

రు—ఆర్యా! ఇదియేనా మీరుచూచిన దేవాలయము.

నార—అగును. రాజా! యిచ్చోట,

గీ భక్తిమెఱు పూజలనుజేసి ర పరగుచున్న
నిష్టకామ్యార్థ సిద్ధిని ర నెన్నదరమె
దేవదేవునిఁ గొల్పెడి ర ధీరులెవరు?
ఆపదల్ కడపియు ముక్తి ర నంద లేదా?

రు—ఏమి నాపుణ్యము? లోనికేగుదమా?

నా—అభ్యంతరమేమి? పోయి దేవుని దర్శితము రమ్మ.

(ముందు నారదుడు, పిదప రుక్మాంగదుడు లోనికరుగుదురు)

(రుక్మాంగదుడు మోహినిగాంచి) (నివ్వెరపాటుతో నారదునిగాంచి)

రు—ఆర్యా! ఈబోటి యెన్నతెయో?

సీ పూర్ణిమశశిబింబ ర మో యననెప్పెను

నగుమోముకాంతులు ర నల్లికలను

వెదజల్లుదుడెగా ర వేల్పుకత్తెయొ కాక

యిందుడు జనులజా ర యిలనువేల్పొ

భగవతారాధనల్ ర భక్తితోసలుపంగ

గల్గియుండెనె యిట్టి ర కాంతి కనుల

మిరుమిట్లు కొల్పుచు ర మేరమీరియునుండె

కలతజనించెను ర కాంతయెవతొ

గీ. కలరె యిట్టివనితలెందు ర గలచిచూడ

పాపమైనను వెఱువక ర వల్కుచుంటి

యిట్టివెలయాడగ్గఁ జేపట్టు ర టరసిచూడఁ

బూర్వజన్మనెనర్చినఁ ర బుణ్యమెంతొ.

నా—అగును. ఈమెను దప్పక జగన్మోహినియనదగు.

ఉ. సుందరనీలకాంతులతో ర సోయగమైన శిరోజముల్ వడిన్

అందముఁజూపమంచు వద ర నాంబుజమంటుచు గేలిసేయగన్

మందముతోడ ~~మహా~~ నహా ర మాగుతమొత్తయొ సాయుమై యటన్

విందును జేయఁజూడవయొ ర వేసుకత్తెనను నేత్రపత్రముల్.

(సందడిచే వెనుకకుఁదిరిగి వారినిగాంచి దిగ్గునలేచి నిల్చును.)

రు—(మోహిని సౌందర్యముచూచి తనలో)

చం. వడివడిఁ జెంతకన్ని యటు ర భామిని తోయగవాలుచూపులన్

కడుముదమందు మానసముఁ ర గప్పఁగఁజొచ్చెను నంధకార మి

య్యెడ ననుఁ గాచిపోవఁదగు ర నింతివి నీవగుఁగాదె న

న్నిడునులఁబెట్టఁ బాడియని ర యెంచుటసెల్లునె కాంత యీవిధిన్.

అహ! ఏమి? యీవనితా సోమగము ఈపె లావణ్యమును వర్ణింప
నాది శేషులైనతైన శక్యముగనా? దగ్గరకుఁబోయి యడుగుకునా? అడి
గిన దేవకాంతయైనఁ గిరుకఁబూని శపియించు నేమో? ఏమి నేమునాఁడ.
ఏమైనను ముందుగ నీపెయ్యెవరో యరసెనఁగాక.

(ప్రకాశముగా)

గీ. వనితయెవ్వతె వామనా? ర వనమునందు

జేరి చరియింప నొంటరిఁ ర జితలేమి?

నిండుజవ్వనివగునట్టి ర నెలత పీఠ

పూజలనుజేరఁ గతమేమి ర పువ్వుబోణి.

నా—(తనలో) ఈతఁడు నిజముగ మోహమునఁ దగుల్కొని యం

ధుడయ్యెను. నే నవలకుఁజని, వీరిసంభాషణలఁ దిలకింతును.

(నిష్క్రమించును.)

రు—మోహనాంగీ ! పరులతోఁ బల్కనని శపథమూనితివా ? నీ

వృత్తాంత మించుక తెల్పుము.

మో—(రాజువైపునకుఁ జూచి) మీరలెవ్వరు? ఏదియో నెపంబున,

భగవతారాధానా ప్రేమ త్తనై యున్న మగువనగు నాయుదంత

మరయునంతటి హేతువేమి ?

రు—వనితలైన నేమి ? పురుషులైన నేమి ? ఎవ్వరో తెలియఁగోరుట

తప్పిదమ్మా. నాపేరు రుక్మాంగదుఁడందఱు.

మో—(సిగ్గుచెల్లినయించుచు మెల్లగ) రాజులకుఁ గన్యకల నొంటిమై

గాంచిన మోహించుట సహజ గుణమేకదా.

రు—ఈమె పల్కులెంత చమత్కారముగ నున్నవి? ఈపె నుడువుల

చేతనే, కన్యకయని బోధపడుచున్నది. ఓకన్యకారత్నమా !

ఈ వెవ్వరవు ? నీ నివాసాబెయ్యెది ?

మో—(తనలో) ఈతని గొంతవరకు వాశలగొల్పును గాలయాపన

జేసి, నాయిష్టానుసారముగ వర్తింతునని, శపథమొనర్చిన

పికప జేరెదను. (ప్రకాశముగా) రాజా!

గీ. నిత్యసత్యవ్రతుడ వటు శ నీతియగునె

యొంటిమొయినున్న నాబోటి శ యింతుల నిటు

పలుకరింపగఁ జెల్లునే శ పార్థివేద్ర

చాలుజాలును దరలుము శ సచ్చరిత్ర.

రు—(ఇంచుకవిచారముతో, దనలో) ఎచిచూడ నీమెను బును

వాంఛయే యున్నటులఁ దోపకుండె. అట్లుగాక యీమగువ

తొలుతదన మనంబెఱిగింపకుండ నిట్లు నన్ను వంచింపజూమ

చుండెనో? ఏమనితలచుటకును వీలు చిక్కకుండె. అయిన నిట్లు

పలికి చూచెదగాక. (ప్రకాశముగా) కాంతా !

గీ. పోక నిల్తునే యిచ్చోట శ పొలితి నిన్ను

బోలి వ్యర్థంబుఁ జేతురే శ భువిని నునుజు

లెల్లఁ బోవిడ యకావ్వన శ మింతయైన

కాపురం బొనర్తురే యిట్టి శ కాననముల.

మో—(తనలో) భువి నొతటి ధీశాలురైనను, యెట్టిభక్తిపరులైనను

వనితల వలంజిక్కని వారుండుటయే యరుదు. అందువలననే,

యాధాత యీకార్యమును జక్కపఱుప నన్ను బుట్టించెను.

ఇంతటితో నేనెట్లు మదిఁ దృప్తి జేసికొనఁదగును. ఒకవేళ

నాయెడ నీతఁ డెట్టి వాంఛతో నున్నను, తనభక్తిని, నిత్యసత్య

వ్రతమును మానకున్న నేమిసేయుదాసను. శక్తివంచనలేక

యోడింప యత్నించెదను.

రు—సీ. ఈనాతి వదనాబ్జ శ మేమని వర్ణింతు

ముద్దుఁ గొనుచుటచు శ మోహపుచ్చె

తృతీయాంకము.

సక్కిను జేర్చుచు శ జెక్కిలి మెక్కుచు

మక్కువ ముద్దాడ శ మనసుపుట్టె

ఈచాన కెమ్మోవి శ నింపారనంటియు

నధరామృతాపాన శ మందుపెట్లు

ఈయింతి కన్దోయి శ నెట్లు ముద్దిడసగు

మరునివంచనఁ బుచ్చి శ మనసువచ్చి

శీ. నట్లు నిత్యంబు నీరామ శ నంటజేరి

స్వర్గలోకమున కెనయా శ సౌఖ్యమమర

నీచెలినిఁ బొందకుండిన శ నేమిఫలము

భారనకా కాదె లోకము శ బ్రదుక దేల?

మో—(పూజలఱచాలించి లేచి ప్రదక్షిణవెయినర్పుచుండును.)

రు—శీ. ఈకాంతిదా మోము శ నింపార గదియక

యదుతర సుహద శ లున్న నేమి?

ఈచెలి చనుగవ శ నీ చేతు లంటక

ఘనమగు రాజ్యము శ గాంచనేల?

ఈరామ కన్దోయి శ నోరూత ముద్దాడ—

కున్న నీలోకంబు శ సున్న కాదె?

ఈభామ కెమ్మోవి శ నెనసి నంటగలేని

మోహం బదేలను శ పుడమి నింక?

సకలభాగ్యంబు లడుగంటి శ చనగవలయు

యింతికా దిది మనుని పూ శ బంతికాని

కొమ్మకా దిది బంగరు శ బొమ్మకాని

నీడి యెట్టులదాళుదు శ వెడలి పురికి

అయ్యో! మోహ మంతకంత కఠినియించునున్న దే.

ఉ. ఏగతిదాయఁజూతు మఱి శ్రీ యీసతి నెట్టులఁ బల్కరింతు నీ
 లాగునఁ గుందుచుండగను శ్రీ లాలనఁబుచ్చదు యెట్టులోర్తు నే
 యాగడమిండుఁ జేరునెకొ శ్రీ యార్తిని సొక్కుచు నున్నవాడ న
 యోగము యెట్టులున్నదొకొ శ్రీ యుద్విని నిల్వగ శక్యమే యికన్
 ఈవనిత దేవకాంతయో లేక యీవసదేవతయో కాక దేవభామిఁ
 యో యెయుండనోపు. కాకున్న, నీరూపలావణ్యము లెట్లుండును !
 అయ్యో! మరునిశేరములు మనమును గలంక మొసర్చి కుందింపు
 జొచ్చెను.

ఉ. ఓనలినాక్షి! వీక్షణము శ్రీ లోయని యెంచితిఁగాని బాణముల్
 మానసమందఁ జేరి నను శ్రీ మారునివంకను జేరఁజేసె నీ
 కానన మంధకారమనఁ శ్రీ గన్నులు కానఁగఁ జాలకుంటి నా
 యానయుఁ గల్గు నీకు హృదయ యాబ్జము వ్రక్కలుసేయఁబాడియే.
 చకాంతారత్నమా !

సీ. కనికరంబున నన్నుఁ శ్రీ గావఁగఁ బార్థింతుఁ
 దప్పించు మీయార్తిఁ శ్రీ దమ్మికంటి
 మదనుని బాణముల్ శ్రీ మాయఁజేసియు నిపుడు
 చూపవే నీకృప శ్రీ సుదతి యిందు
 అధరామృతాపాన శ్రీ మాశశీరగ నిచ్చి
 మాన్పవే తాపంబు శ్రీ మధురవాణి
 రతికేళి ననుఁ బుచ్చి శ్రీ రంజిల్లఁ జేసియుఁ
 గావవే జీవముల్ శ్రీ కాంత నీహ

గీ. మోము, మోమునఁ జేర్చియు శ్రీ ముద్దుఁగొనవె
 కరములనుబట్టి బిగియారఁ శ్రీ గాఁగిలించి
 చింతదీర్పవె యోయింతి శ్రీ కంతుబాతిఁ
 జేర్చి సొక్కించఁదగు నె యో శ్రీ చిగురుబోణి.

రు—

(ఉత్సాహవృత్తము)

చాన దొంగిలించి మనము శ చనగఁ జెల్లు నే యిటుల్
మానఁజాలఁ గాఁగిలిచ్చి శ మాన్పు నాదు తాపమున్
మనగవశమె మరునిశరము శ మానసమును జీల్చెఁగాఁ
చనగనగునె తడవదేల శ సారసాక్షి బోవుమా.

మో—చాలుఁ జాలిదేటిపల్కు శ సరసమానె రాజకున్
స్త్రీలఁగాంచి యొంటినుండఁ శ జేరనెంచ భూవరా!
మేలమాడ నొప్పనింక శ మీఱఁదొడఁగె జ్యులున్
ఏల యిట్లు కుంద రాజ శ యేగుమయ్య వేగమే.

రు— వెడలి పురికి మనగనగునె శ వెలఁది నిన్నుఁ బాసి నీ
తోడుకల్గియున్న నిపుడె శ తోయజాక్షి మరలెదన్.

మో—పుడమినాథ! యిటకురాగ శ బోటు లెవ్వరుండిరో
వెడగు వీడి వెడలుమింక శ విబుధులకును జెల్లునే.

అయ్యో! ఈవనితారత్నము నన్నుఁ దనమాయను జిక్కఁజేసి నేనెంత
యోదీనుఁడనై వేడ నిరాకరించుటయేగాక బుద్ధిగఱపుచున్నయది. ఇక
నేనెట్లు తాళి మనియుండనోపుదును ?

హా! విధాతా! నీసృష్టివైచిత్రమెంతయు వర్ణనాతీతముకదా.
ఈరీతిఁ గాంతలను సృజించి మోహనారధిని ముంపఁజూచు టెటి
న్యాయము? ఈబోటి నేమహామహుని కర్పింప నుద్దేశించి యుంటివో
కదా! (విచారముతో) ఏ నీ నాఁడేల యీపని కీ నారదమునీంద్రునితోఁ
గలిసి రాఁగోరితిని? వచ్చితినిబో యీదేవాలయమున నీకాంతాదర్శన
మేలయయ్యె? అటునను భగవద్భక్తిని బూజించు నీసుదతి నేలకోరియుం
టిని? ఎంతయు సంకటమగుచుండెను. ఇప్పు డీచింతతో నేఁ బురికేగినను

యీవాలుగంటినే యెల్ల వేళలఁ దలఁచుచు మోహచాళానుబద్ధుఁడ
తుదకు తథ్యానంబుతోనే జీవముఁ బాయుట నిక్కము.

హా! సుమశరా! నీకు నేనెనర్చిన నపరాధమేమి? నన్నిను
లందఁజేయ నీకు నిదియే సమముమా? నిన్నన నేల? తొల్లి నేనెనర్చి
పాపదవానలమునఁ బడిమగ్నముండ నీవేమిచేయఁగలవు. నీవు
నీవొనర్పఁబూనుట తప్పగునా? ఏమైనను నగుఁగాక. ఈ నారీమఁ
పీడిన నసువులవీడట సత్యము. ఎత్తైన నేమి? ఈపెను బ్రతిమాలి. నే
నియ్యకొనఁజేసెదను. ఒక వేళ నాపెళాపమే యొసంగినందువలన దగ్ధు
నాదు నేకాని యూరకపో నేల? (ప్రకాశముగా) నుదతీరత్నమా! ఈరీ
గఠినత్వమూని యిడుమలందఁజేయుట తగునా?

మో—సిన్నెవ్వ రిడుమలందమనిరి?

రు—నీ సోయగము.

మో—పరస్త్రీల వాంఛింప న్యాయమగునా?

రు—కన్యపుత్రదా! పరస్త్రీ వెట్లగుదువు?

మో—కన్యలైనను మానసంబున నింకొకనివరించియుండిన.

రు—అట్లుమానస మెట్లు తెలియనగును?

మో—తెలిసికొనకుండ నేల త్వరపడవలె?

రు—మోహంధకారున కవియెట్లు తలపనగును? నీవింతకుమున్నెవ్వ
వరించియుంటివి?

మో—నాకోర్కె నెఱవేర్చువానినని యింతకుమున్నే తెల్పియుండ
లేదా?

రు—అట్లేయైన నాయందు దోషారోపణఁజేయుట చెల్లునా?

మో—ఎందువలనఁ జెల్లకుండును?

కు—ఏనే యందులకు సరిసిద్ధుడనై యున్న —

మో—ఉన్న యన నేమిలాభము ?

కు—మతేమి యనవలె?

మో—అనినమాటను దప్పకుండవలె.

కు—అట్లే యుండెదను.

మో—తమయక్కఱ తీరువల కంద తీసితి నేయందురు.

కు—అందఱివలె నన్ను నెందియుంటివా?

మో—ఓహో! అగును! ఇతరులైన బాలకునిచే వంచనకల్గు నేమో
యనియైన లేక తోడివారలలో నవమానము ఘటించునని
యైన శంకించెదరు. మీరు రాజులగుటచే నట్టిశంకలుకూడ
నక్కరలేదు.

కు—(తనలో) ఏమి? ఈపె చమత్కృతి ఎదుఱుత్తరమిమోజాలకుం
టినే (ప్రకాశముగా) నీకట్టిశంకయున్న నేమిశపథ మొనర్చు
మన్న నొనర్చెదను.

మో—ఇప్పుడందుల కొడంబడి సమయమువచ్చెడు వేళ వెనుదీసిన—
ఎవ్వరినైన నమ్మవగుఁగాని నృపులను మాత్రము నమ్మవలెను.

కు—ఎందువలన?

మో—తొలుత నెన్నియో శపథములొనర్చి, తుదకు స్వతంత్రులగు
టచే నేదియో నెపమునఁ గప్పిబుచ్చి యొనర్పకుందురు. ఇదియు
గాక రాజకార్యధురంధరులై యొక్కొక్క వేళ నితరములన్ని
యు మఱతురు.

కు—

సీ. సఖియతో నీదగు న సాంగత్యమేకల్గ

నితరవాంఛలఁ గోర న నెఱులనగును?

మోహిని

మోహనాంగిరొ నీదు శ ముద్దుమోమునుగని
 వేటువనితజూడ శ వెళ్ళికాదె
 పడతిరో నినుబట్టు శ భాగ్యంబు కలుగగ
 నితర భాగ్యములేల శ యిలనుబొంద
 అతివ నీకొగిట శ నలరుచుండగనింక
 నేలనేరాజ్యంబు శ యజసిచూడ

గీ. నమ్ముమీ నానుపలుకుట శ నాతిమిన్న
 పటగశక్యంబె నినుబాసి శ ప్రాణముండ
 నీదుకోర్కెల నెఱవేర్చి శ నెలతయెట్లు
 సంతసంబును గూర్చెద శ సత్యమిదియూ

మో—(తనలో) ఈతడికి నానలను దగుల్కొనెననుట నిక్కువము.

ఇకఁ జింతఁబుచ్చుట పాడికాదు. అయినను సాంగమగువరకు
 విజ్ఞప్తిగట తగదు.

రు—వనితా! ఇంకను సంశయమేల?

మో—

గీ. పొత్తు కలియునందాకను శ బురుషులెంతో
 ముక్కునక జూపి పలుకులు శ నిక్కమునుచు
 జేరగక జూతు రాపైని శ చెలియకోరు
 గోరికలఁ దీర్చిజూడరు శ కోపమంది.

రు—చాటుజాలు. బ్రతిమాలిన కొలఁదిని యేదియో యొక సంశయ
 మును గల్పించుకొన్న నేమి ప్రిత్యుత్తరమొయ్యగలను.

(మోహిని అటనుండి పోబోవునట్లు నటించును)

రు—(తత్తరముతో నిట్టూర్పుఁబుచ్చుచు) మందగమనా! ప్రిత్యుత్తరం
 బీయక యిటులబోవసెల్లునా? కడకునీ వెవ్వ తెవో తెల్పిపొమ్ము.

మో—(వెనుకకుఁ దిరిగి) రాజా ! నా నామము మోహినియందును.

ఇక నే నేగనగునా ?

రు—పోయెదనన్న నేమనుచుండ? నీతలిదండ్రు లెవరు?

మో—రసికాగ్రగణ్యా ! ఏను బ్రహ్మ చూనసపుత్రిని—

రు—ఇట్లు కన్యనై యెంతకాల ముండనెంచితివి ?

మో—(స్వస్థభవయించుచు) నాకోర్కె నెఱవేఱునాదాక.

రు—అన నర్థమేమియో తెలియఁజాలను.

మో—అనఁగా నాయిష్టానుసారమున వర్తించు పురుషుఁడు లభించువరకు.

రు—(తనలో) ఈవె యిష్టానుసారము నర్తించు పురుషుని వరించునట!

ఏమిది? ఏమికోర్కెలను గోరునోకదా! అయిన సేమి, ననితలెల్ల

వేళలఁ దమ సుఖములఁ గోరుదురురే కాని, వేఱొండేమి వల

యునందురు? ఏనందుల కొదంబడిన జేపట్టుననియె కదా,

యీపెమాట యందలి యర్థము. (ప్రకాశముగా) ఓసువతీ

తిలకమా ! ఇకదాఁచ నేల? ఏనందుల కియ్యకొందును. ఎవ్వరెనో

యన నేల? నన్నేకూడి సకలభోగంబు లనుభవింపుము.

మో—ఈరీతి నెందఁడెందఁడో పత్క్రియమండినె.

రు—అందఱివలె నే నన్నును యెంచుట న్యాయమా? వినుము. వారధు

లన్నియు నొక్కచూటున నింకినను, సూర్యచంద్రులు గతులఁ

డప్పించిరిచినను, భూమ్యాకాశంబు లతలక్రిందై నను నేనెన్నఁ

డనృతవ్యఁడఁజాలను.

గీ. రాజ్యసంకప పోయిన నీ రమణి! సకల

భాగ్యభోగంబులను నీకి నీ బరఁగనున్న

నన్మతం బెన్నఁ దాడరు నీ యర్హునిన్న

నీకుమాటకు జనకాట నీ నెరవ నమ్ము

(అని చేతులుజేయివైచును.)

మో—(దరిం జేరి నమస్కరించును.)

రు—(ఆపెచేతినిగ్రహించి) కాంతా ! ఇప్పుడుకదా వాకనంతమగు
నానంద మొదలవినది. ఏమి నాభాగ్యము.

సీ. ఇదికదా యానంద శ్ర మొదలదాల్చిన ర్తించు
సమయముయ్యెను నాకు శ్ర సన్నతాంగి,
చేపట్టుదవా లేక శ్ర చింతలఁబుచ్చెదో
యంచు నెంచితిఁ గద శ్ర యతివమిన్న
కనులఁ గాంచినదాది శ్ర కాంతరో నినుఁజేర
నుంకించుటకాని శ్ర యోర్పుకలదె ?
పద్మాక్షిరో యిట్లు శ్ర బాస యొనర్పఁగఁ
దొలుత నే తెల్పిన శ్ర దోసమేమి ?

గీ. కఠినహృదయులు తలఁపగఁ శ్ర గాంతలెందుఁ
దగునె యారీతిఁ జరియింపఁ శ్ర దరుణి కలఁత
మొందఁజేయ నే మనువాఁడ శ్ర యిందువదన
కోరి నుఖయింప కీర్తి శ్ర కోర్కులేల ?

మో—ముందుగ నే వలచినచ్చినఁ జిల్లనఁజేయకుండురా ? మగ వా
నెన్నఁడును ముందుగనమ్మి, మనస్సునుజేతనుంచరాదు. ఇప్పు
డైన నేమి ? ఎటులనో, మీ వలను జేర్చుకొంటిరిగాదా ?

రు—కాంతా ! మర మిక పట్టణమునకుఁ బోవుదమా ?

మో—నాథా ! ఇక్కడున్నంతకాలమే కాని, పట్టణంబున కేగినవెనుక,
నేను జ్ఞప్తినుందునా ? రాజుల కెల్ల వేళఁ జెప్ప భార్యయనిన,
బ్రేమమొండలి విందును.

రు—తన్నీ ! అట్లెన్నఁడును దలఁపకుము. కొంతకాలమున్న, నన్నియు
నీకేబోధపడును.

మో—నాథా ! మీకింతదనుక విడ్డలెదఁబు కలరు ?

దు—నీదయే హృదయమును, సచ్చరీతును, నిరుపమాన లావణ్యముచే నెగడొందువాడును, బరులను పనవలెభావించి దయగాంచువాడును, తలిదండ్రుల యాజ్ఞను చాటునివాడును, నాటలనైన బొంకులెఱుంగని వాడునగు నొక్కరికి పుత్రుడు కలడు.

మో—అతని నామము

రు—ధర్మాంగదుఁ డందురు.

మో—ప్రాణేశ్వరా! ఇందుఁ దళయనెల? పోవుదములెందు.

రు—గాయక శిఖామణీ! వచ్చి జాలతడవైనది క్కడ బోవుదమా?

సో—(తనలో) పీచాళీ! ఈతఁ డీమె పలకఁ వినుచున్నాను. ఇంత నుండి, వీని చరితములయు మాటలను, వ్రతములన్నియు నొక్కమూల నుండవలసినదే. నీకాదలయు సమీపించుచున్నది. ఇట్లమోహినిగూడి, మదోన్మత్తుడై, వ్రతము జేంపచుటాదునో, లేక యిందుగూడ విజయమునందానో జూతును గాక. (వ్రతాశయుగా) రాజా! ఆజ్ఞకు బద్ధుడను. ఈపెను గాంధర్వంబున గ్రహించితివా?

రు—(ఇంచుకెసిగ్గు నభినయించుచు) అగును.

నా—రాజాధిరాజువగు నీకేమికొఱతలు కల్గును?

(నిష్క్రమింతురు.)





మోహానితత్వంగద

కవి

కళాదళ మహాకవియ్యము.

—కవి—

నాటకరూపము.

—అభిజ్ఞ—

అంబరపురము.

[ప్రవేశము:—హస్తాంగదులు, మోహిని.]

రు—అమ్మో ! నిన్నటిరాత్రియందుకొక కలం గనిచుంటున్నది. అప్పుటినుండి నామనా బేతంబుననో చింతనంబుచున్నది.

మో—హానీశ్వరా ! కలలు కల్లలగుచున్నాని నిజమగునా? అదేత కింత భీతినుండనే? అవృత్తాంతమేమి?

రు—నీనొకవాఁ డొంటరినై కూరచున్నవాఁడుకులంబగు సుకయడవిక మృగయావినోదార్థముపోయి యుంటుని. అందుగొన్నిటిని వేటా డిడసి యొక నదీప్రవాహముచేతగత విశ్రాంతిచితిని. కొంత వడికి తరుగుల్పాహలచే నిద్రాకృతమైన నానింభూటవి యగ్నిచే దహింపబడుచు నన్నుచూర్చుముట్టె.

మో—పదప—

రు—తరువాత యేతెరువునులేక యుంటున్నాఁ బరగిడుచుఁ బ్రాణంబుల గామకొన యుట్టిందితిని. కాని నలువంకల మన్నుముట్టెడు

మంటల సముదాయమే యగుటచే బ్రాహ్మణుల అచేతఁ దాల్చి
యెటుఁబోవను నోవఁగానక తుద కా కరమేశ్వరుఁడే దిక్కని
చేతులుమోడ్చి మొక్కఁదొడఁగితిని. అతని కరుణాకటాక్ష
వీక్షణములచే నాయగ్ని చల్లారి యనువులు మేననిల్చెను.
అంతటితోఁ దెల్లవారి మెలకువకల్గినది.

మో—ఇం దశుభ మేమికలదు ?

గు—కట్టకడకు శుభముకల్గినను నెట్టిష్టము లొదవునో యని భయ
మగుచున్నది.

మో—ధీరచిత్తులగు మీరలే యారీతిఁ గలలకు వెఱచిన నీడనుగాంచి
నంతనే భీతినొందు మగువలఁ దెప్ప నేల? నాథా ! ఇందుల
కేమికాని నిన్నటిదివసమున దాసీ మీతో నేకాంతముగ బ్రస్తా
వించు సంగతులేమి?

గు—వింత లేమియు లేవు.

మో—(ఇంచుక కొద్దముతో నటించుచు) అగును. నాతో నేలనుడువు
దురు? పోనిండు. ఇందులకేనా సన్నుఁ బరిణయమాడినది. నేను
మీలుతనే చెప్పియుండలేదా? ఇంతకును బూర్వజన్మాంకురం
బగుపాపఫల మగుభవింపక తీఱునా?

గు—క్షమా ! ఇంతమాత్రమునకే యిన్ని నిష్ఠురోక్తులఁ బలుకవలెనా?
నిన్నుఁజేకొనినదాది యొకక్షణకాలమైన నంతఃపురమునుపీడి
తినా? మన సచివుం దెన్నియోమాటలు రాచకార్యములు
పెక్కులున్న పనియు నొక్కమాట రమ్మనియుఁ గబురునంపి
నను నిన్ను పీడివెడలెతినా?

మో—అయిన నిన్నటివర్తమాన మేమి?

గు—ఒకమాటకదియో యత్యవసరమగు కార్యముండుటచే బవటివేళ
నైన పచ్చిపొమ్మని కబురు. అహా ! నీమోహపాశమునఁ జిక్కి

యిట్లు పేక్షఁజేసితి నేకాని యాకాంక్షనుబోలిన పతివ్రతాశిరో
మణు లెందైనఁగలరా?

సీ. వీక్షణంబున నన్ను శ్రీ వీక్షింపకుండెనో

సకలంబువీడెను శ్రీ సన్నతాంగి

చీరినంత నె జేరి శ్రీ చెలువొప్పు నుక్తమా

విధమునఁ జరియించు శ్రీ విరియబోణి

పరులు దూషించిన శ్రీ భావించకుండెడి

సకలసద్గుణరాసి శ్రీ సదయహృదయ

పతిచూట కెన్నఁడు శ్రీ బకులుచెప్పునియట్టి

పతివ్రతానుణియైన శ్రీ భామినియును .

గీ. అట్టిజనరాలి వీడితి శ్రీ సమముకాదె

మోహవారధి నేమిన్ది శ్రీ మద్దుమోముఁ

గాంచనైతిని యిన్నాళ్లు శ్రీ కడకు మెక్క

మాటుకూడను యెటులోర్చు శ్రీ మానవతియు.

మో—(తనలో) ఈరాజేంద్రునిఁ బరీక్షింపఁదగు కాలముముందున్నది .

అంతకుమున్నుగ సీతని పట్టమహిషిని నరసెదఁగాక. (ప్రభాశ

ముగా) రాజా! నాదొక కోర్కెఁగలదు. దానిని దీర్చెద

నంటిరేని తెల్పెదను. కాకున్న మాటవెల్లడి యెందులకు ?

రు—సీకోరిక యేది నెఱవేర్చుటలేదు ?

మో—అట్టే నఁచెలుపమందురా? వినినపిదప వెనుకకుఁదీయుదురేమో.

రు—అట్టి యసత్యవాదిని గాను.

మో—మీప్రియపత్ని చే నొకమాటు నూడిగములఁ జేయించుకొన

నిచ్చుకలిగె.

రు—అయ్యో! యిదేటి కోరిక? ఏమైనను జేయకున్న నాయందు

దోషమారోపించఁదగుచుగాని పరులచేఁ జేయింపఁగలనని

నే నట్లు వక్కాణింపనగును. ఆమెయు నీవంటిది కాదా? నిన్నామె కుపచారములు చేయుచున్న నెడంబడుచువా? కాన, దీనిని వీడఁము. మఱొట్టివానినైన నఁ దీర్చెదను.

మో—అంత చిన్న కోరిక నే దీర్పకుండెడి వారికే దేనిని దీర్పఁగలరు. ఆమె పరిమపతివ్రతా శిరోమణి మునికదా యింతకుమున్నె నెక్కివక్కాణించి యుంటిరి. అట్లేయైన మీమాటను జవదాటువా? అట్లొనర్చుట మీకే యయిష్టమనినుడువరాదా? ఆపె పై నేరారోపణఁ జేయుటందులకు?

రు—అయిన నిచ్చటికే పిలిపింతును. ఎవ్వరచ్చట?

[ప్రవేశము:—దాసి.]

దాసి—ఆర్యా! ఏమిసెలవు?

రు—నీవుపోయి దేవి నొకమాటు రమ్మని, వామాజ్జ నెఱుంగఁ జేయుము.

(దాసి నిష్క్రమించును.)

రు—(తనలో) ఈదేవినామాటను వినినంతనే యెట్టి నీచకార్యములకైన నెడిగట్టును. అయ్యో! ఎట్టి యర్థ ముచరింపుమని నుచువు వాడను. అందులకు మది నెంతగఁ గుండునోకదా. ఇంతకును యీమామయనోకంబున మోహమును విడిచిన, శత్రురౌకొకటి కన్నట్టుమగదా. తొలుత నీపెయిందుండెను మక్కువతో, నెన్నఁ డెనురాడ కుండునని శపథ మొనర్చి యుంటిని. అందులకుడప్పిశిన్నా సత్యవాగ్దీక్ష బాములయేకాక పాపపంకమున బడి మగ్గనలసిన వాడనొందును. అదైవ మీరీతిఁ నొలిఁజేసిన నఘ మనుభవింప నుచుటను వ్రాసెయిండెను గాఁబోలును. ఎన్నియిడుమలనైన బొందనగునుగాని, యసత్యమును మూఁత్రము గురిఁజేరనీయరాదు.

[ప్ర]వేశము:—సంధ్యావలీదేవి]

సం—నాథా! సమస్య రము (అనిపాదములమీద కొలుగును.)

రు—(విచారముతో నేమియుబుడకక యూరకుండును.)

సం—ప్రేక్ష్యరా! ఇట్లు పలుకుండుటకు నేమిసర్పిన బావమేమి?

రు—తలొదలి! నీయెడ నెన్నడైన దప్పులుకలవా?

సం—అయిన నేమెంతయు ధన్యురాలను. నాకుఁ గలుగును నేయఁ గతం
జేమి? నాథా!

రు—ఈ సంగతి తెలియచ్చ నోరాడకున్నది.

సం—అట్లు శంకనొంద నేల? ఆకార్యమెట్టిదైన దప్పుక మీ యాజ్ఞాను
వర్తనై చరించెదను.

సీ తెలుపు డోనాథ! వేగమే క తెల్లముగను

శిరముననుదాల్చి యొనడింతు క నేనజేసి

మెప్పునడయుటకన్నను క మేలుకలదె?

చెప్పుకున్నను నాయాన క సిద్ధమిదియ.

రు—ప్రేక్ష్యరా! ఏమి నీభక్తి వినయములు? మోహాంధకారంబున
ముగ్ధి యీవనితను జేపట్టితిని.

సం—అందుఁ దప్పేమి?

రు—ఇప్పుడేమి యొకకోర్కెఁగోరినది. అది తీర్చకున్న నన్యతవహాసిన
వాడనగుదును.

సం—ఏల తప్పవలెను?

రు—నీ కావిషయ మెఱిగింప నోరాడకున్నది.

సం—ఇట్టిచింతల నెన్నఁడును మనమున నుంచకుడు. నాకుం దను
రిక్తులై సత్వరంబునఁ చెలువఁగోరెదను.

రు—ఈ వీమెకుఁ గావలసిన ముఖచారము లొనర్చవలెనట్లు.

సం—మీ సొంతకు నెక భక్తితో దప్పుక చేయవలస (వెదొకిని గెం
తకు గోరు) అమ్మా! నీవు పోయి?

మో—(తనలో) బాగా ఏమీ యాదే నట్లనాడు. ఈ సాధ్యమే తల్లి
శ్రేణిలో బతుక నియమితమే! అయిన భారతాజ్ఞ జనదాతాబి
మాడవలసినది. ఏమైన నా పరమేశ్వరునిదే భారము.

సం—నీ నొకరూతు సభాకుంటి పడునశేషి యిప్పుడే తిరిగినట్లుదను.
(నిష్క్రమించును.)

మో—(ప్రకాశముగా) ఇటువల్ల కాళ్ళ నొకసారి పట్టుము.

సం—(ఇంచుకయు సంశయంపక కాళ్ళకు బట్టమొదలిడును.)

మో—(కొంతవఱకు గూరకుంటి) ఏమీ యంతటోగియు. కాళ్ళకు పెట్ట
భార్యనుగదా యనియూ యిగర్వము. ఇటు నన్నే గీతిగో
మెట్టిచి, యిటు రాజుమొక్క. వ్రతముగూడ సాంగ మొనర్చు
చలనని నీయుద్దేశ్యము. అట్లు పనికిరాదు గట్టిగ బట్టుము.

సం—అమ్మా! యిట్లు నిష్ఠురోక్తులబట్టి నేమనుచున్నా? ఇంతపనుక
నిట్టి పనులయందూ లేరీ యుండకపోవుటచే, సరిగ్గ జేయు
జాలకుంటిని. రోగవరమాను దివసము వీరీతి మొనర్చిన వలనా
టగును.

మో—చేతుల గోముకొని, దాహమును నీసికొనిరమ్మా.

సం—మంచిది (అనిపోయి నిర్భయోపకరణము గొనివచ్చి యుచ్చును.)

మో—(నిర్భయ ద్రావ్యమున్నట్లు చూచి) నిర్భయ యుత్పగమున్న వేమే.
కాళ్ళకు నీసుకము పోలియదలసినది? నిర్భయ ద్రావ్యమును విలి
యదా?

సం—అమ్మా! ఇచ్చుటకుండ నీసికొనివచ్చితిని. మరల దెచ్చెద
నిటు తెమ్ము.

మో—ఏహా! నీకు బని చెప్పట నా దేతప్పు కాని, సన్నవలసిన పనియేమి? లోపలకేగి తేనెతేనా?

సం—అమ్మా! తుమింపుము

మో—(విసుగువలన) త్వరితముగఁ దెచ్చు.

(సంధ్యావలీ దేవి నమ్మిండును.)

[ప్ర) వేశము:—రుక్మాంగదుడు]

మో—ఇంత త్వరితముగఁ దిరిగివచ్చితిరేమి?

రు—నిన్ను వీడి యుండలేక —దేవి యెటుమండెను?

మో—నీటికొరకుఁబోయి రెండు ఘడియలైనది. ఇంకను గాలేదు.

[సంధ్యావలీ దేవి నీటితోఁ బ్రవేశించును.]

రు—(తనలో) అయ్యో! పట్టపుదేవియయ్య, నీసద్గుణి పతి భక్తి వెల్లడించుచుఁ దోడిననిత కుపచారములఁ జేయవలసి వచ్చెను. హా! హతవిధి! అనఁ దేనా యటవి కేలఁబోవలె, పోతినబో యీమోహిని నాంన్నులకేలఁ గన్నట్టై? కన్నట్టైఁబో, యేల మదాంధుఁడనై యీపెరు జేపట్ట, నాపె యిచ్చవచ్చి నట్లు వర్తించెదనని శపథమూనితిని? ఇదంతయు నాపరమేశ్వరుని మాయయే కదా!

మో—ఇంత తొందరగ వచ్చితివేల?

సం—నిర్మలదశనానకై నూతికేగి గోనివచ్చుటచే నించుక యాలస్య మైనది

మో—(తనలో) అహా ! ఏమి యీమోహిని. మంత్రాకవనితయైన, భర్తను దనకు వశపర్చుకొని, నాచే నిట్టియూడిగములఁ జేయి చుకొనకుండునా? ఇంతయును కర్తవ్యమేమి? (ఆలోచన నభినయించి) దేవీ! నీవేగుము. పలయునెడఁ గలుగు సేయుకన్ము వెంటనే రావలయును సుమ్మా.

సం—అమ్మా! అట్లు వచ్చెదను.

(నిష్క్రమించును.)

మో—నాథా! మీరట్లు దూరమున నుంటిరామి?

రు—(దరిఁజేరి) ప్రాణేశ్వరీ! మోహ మెంతటి ధీమంతులనైనను, నెవ
క్షణమున దైన్యముగ మార్పుచుగదా. అదియే సర్వవిధముల
సౌఖ్యము; ఆనందము; తుదకు సరక హేతుకరము.

మో—సరక హేతువగునా? అట్లులైన సంసారులై యుండనేల?

(డప్పుధ్వని వినిపింప మాటలు నూని విందురు.)

రు—ఓహో! ఏనంత యున్నట్లుండనై యుంటిని. (అని పోఁబోవును.)

మో—(వైచున్న చేయిమును బట్టుకొని) నాథా! ఏమిటి? యున్న
త్తునివలె నేమియుఁ బలుకక పోవుచుండిరి?

రు—(మాటాడక పోఁబోవును.)

మో—ఏమియో తెలువక మీలో మీరు కుండుచుండనేల?

రు—ఏమని తెల్పుచును! నిరత మేమహానుభావంఁ బూజించినఁగాని,
భుజింపకుండునో, నిదురింపకుండునో, యంతయేల, ప్రతికార్య
మును జేయఁబూనకుండునో, యట్టిపరమేశు నీనమమ మదో
స్మత్తతచే మఱచియుంటిని. పాపమునకుఁ దావొసంగువాఁడ
నైతిని. దేవాదిదేవా!

గీ. తనయు నందునగల్గిన శతవృత్తులన్ని
నైచి రక్షింపు మో దేవ శరణమీనా
కావె? వరదాడ, దానుడఁ శరణజూడు
పరమపూరుష! నిన్ను నే శరణదలఁతు

సరమేశ్వరీ! నాతవృత్తులను మన్నించి రక్షింపుము.

మో—అట్లునఁ బడవేల నేయవలె? వెంటనే చనుడు.

రు—గుణముల వర్ణించితినే కాని, పోవుచునని చెప్పితివా?

మో—ప్రశ్నార్థకం ! అటులనే ప్రశ్నించవచ్చును. కాని యిప్పుడు
తొందరయేల ?

రు—దండోరాబినలేదా ? ఏ నెంబయో కాలమునుండి, ఏకాదశీవ్రతము
సతిభక్తియు క్తముగ నలుపుచుంటి. రేపటిదినమున దశమికాన
రేపు మొదలు మూడుదినములవఱ కిచ్చేటను జేరజాలను.

మో—చాళా ! నిమ్మలబడి, రెండున్నె యరనిమిషమును నిలుచ
నోపను. అట్టితటి మూడు దినము లెల్లు గడుపజూలదును ?

రు—తప్పి ! నీ వేమియాజ్ఞాపించినను జేయజూలదును గాని, యీవ్రత
మును మాత్రము మానజూలను.

మో—నాకునవిని వినరా ? వాడుద్రుకు నెల్లిండురా ? ఏమైనను
మిమ్మలబడి పనియిడుదనోపను.

రు—మూడుదినములేకదా. పిమ్మట నెప్పుడియట్టుల సంత సాంబుధిని
జేలనగును ?

మో—ఈవ్రతమునకేమి ? నెలకు రెండేకాదశలు వచ్చుచుండును
గాదా ! ఇంతింతవాలు నలుపనగును.

రు—నడుమవిడిగ వ్రతభంగము గాదా ?

మో—అయిన నేమందురు ?

రు—పోయివచ్చెదను.

మో—వలనుపడదు.

రు—ఎందువ్నన ?

మో—తొలుత నన్ను జేరదునా. ఈవ్రతముకలదని నుడివియూటిరా
ఇదియునుగాక, సత్యవ్రతముకంటె నిదియెక్కుడగునా ? నేనెట్లు
చెప్పిన నట్లునడచెదనని వాగ్దానమునర్చి యుండలేవా ? కాని
పెళ్ళుకుపీలులేదు. సత్యవ్రతమునే ఏడునెడ నిక నలు నేవి

చేయఁగలను? మీవంటిరాజులే నీశిక్షింపిన నీక పాముకుల
మాటఁజెప్పనేల?

రు—(ఇంచుక దీనవదనంబున) సఖీ! నా మొరాలించి యీమాటలు
నా యందనురక్తవై నన్నుపీడము.

మో—పలుమాటలేల? మీరిందుండి పోజనదు.

రు—అనుల్యాభరణములఁగాని, యశుపమానాంకృతులఁ గాని
కోరనగునేగాని, యివియా వనితలకోరు కోరికలు. ఇంతదనుక
నీమాటనుమీఱి వతికొంచితిరా? నాదేవిచే నూర్జితములఁగూడ
జేయించితినే. అట్టితఱి నన్నీ యశంబునమాత్రము విడువవా?

మో—నాథా! నను మరుభారకినదలి పోజెల్లురా?

రు—వనితా! తిరుగ నాల్గవదినమున మెక్క యరనిముసమును, బా
గొనర్పక వచ్చెదనని నుడువుచుండుటలేదా?

మో—నాకు పలయుఁ గోర్కెలనీయక, వేటొం డెన్ని యొసంగిన
నెందులకు? ఇంత కష్టమేల? ఆనాడుమీకు శపథ మొనరించి
యుండలేదని యొక్కపల్కు పల్కిన నింతటిమాడియు నేమియు
గోరను. మీరించుకయు శ్రమమొన నగత్యములేకు. పోనీ!
అట్లేల చేయరాదు?

రు—అవు! ఎట్టి వైషరీత్యమగు కాలము ప్రాప్తించెను. ప్రేమాతి
రేకంబున, గైకొన్న భార్యయే యీతి శత్రువై వతికొప
నేమితెరువు? అయిన నింకొకమాటు బ్రతినూలించుచెదను.
కాంతా! నాయకు డయయుంచి యిదిగాక వేటొండుకోరికను
గోరుము. అదెంతటి కష్టనిష్ఠుక మైనను తప్పక నూచరించెదను.

మో—(తనలో) సమయము దొరకినది. ఈమాట యెన్నఁదీతని నోటి
నుండి వెలువడునోయని, తహతహ పడుచు వేచియుంటిని.
దైవానుగ్రహమువలన నదియుఁ దీఱెను. (ప్రకాశముగా) ఇత

రము లేవియైనా గోరినమాత్రము నెఱవేర్చెనరని రెట్టినప్పు
వచ్చును. ఇది యింతయైనదికదా.

రు—(ఇంచుక యానందమున) తగులే! అల్లుకాదు. ఇదిగోక పేటాం
డెద్దియైన నాపరమేశ్వరుని సాక్షిగఁ దప్పక యాచరించెనను.

మో—సత్యమగునా?

రు—ముమ్మాటికిని సత్యము.

మో—మూట జాతిన వెనుక నాలోచించిన నిష్పక్తికూజనమునుమా!

రు—అవన్నియు నీకేల? నీకోర్కెను దప్పక నెఱవేర్చెనను. ఇంకేటికి
సంశయము.

మో—సరియే! మీమాట కెంతజూడిన ముప్పకదా. ఏమైనను
దప్పదు. మీ కొవయని శిరమును నునుమాడి వాకొసఁగుడు.

రు—హరిహా! (అని మూర్ఛమొందును.)

మోహి—ఓహూ! ఈతఁడు మూర్ఛను మునింగెనే. అయినను
నాపనిఁ గొనసాగించుకొనక తప్పనా?

(సేదదీర్ప రాజులేది విచారముతో.)

హా! పుత్రా! నీకెట్టి యక్కట్టులు ప్రసించెనురా తండ్రి!
తనయా! ఎన్నడును విలాసమునకైన నెగు యుత్తరమీయని, సద్గుణ
చార్మితుడవే? తలిదండ్రులే దైవములనియొచి, నిరంతరము వారిని
భక్తితోఁగొల్పెడి పరమభాగవతోత్తముడవే. వాయనా! నేను
వాచేతులతోనే, యెట్టి యపరాధమును లేకయే నొన్న మడియింపఁ
జేయవలసి వచ్చెనా? ధర్మాగదా! నిన్నుఁ గొనియాడని వారెవ
రును లేరుకదా. ఇక జనకా యని ముద్దులొల్కు వల్కులఁబెల్పుచు
దరిఁజేరి, యూరువులపై నెక్కడువారెవ్వరు? ఇంతవఱకు నీకున్న
నాకును ఋణము వీతెనా?

(మోహినిగూచి) ఓసీ ! పాపీ ! నీముఖముఁజూచిన మహా పాతకములంబునుగదా. నీవు నాపాలిటి బ్రహ్మరాక్షసివికాని భార్యవు కాదు. లేకున్న నాపుత్రుఁడు నీపుత్రుఁడుకాదా ? సవతిల్లవై ననిన్నుఁ దనతల్లికంటె నెక్కుఁ డాదరముతోఁ గాంచుచుండుటలేదా ? వాని పాలిటి మృత్యుదేవతవై యనతిరిచితివా ? ఈ వాదారుఞ్చారణ్యంబుల నుండి ఘాతుకమృగముల భక్షింపవలసినదానవుకాని యిట్టియంతఃపుర ముఖజేరి సుఖమందవలసినదానవుకావు. నీమూలమున నావంశమంతయు నేటితో నిర్మూలమందునుగదా. నాపుత్రుని మరణముఁ గాంచిన నేనును నాదేవియు నెట్లుమనియుండఁజాలుదుము. ఇక వాని భార్యచూట జేయుగఁ జెప్పనేల ?

హా ! దై నమా ! కలనైన నెరుల కపకార మొనరించి యెఱుంగనివాఁడనుకదా. అట్టి నాకిట్టిపాట్ల నేకల్పించితివో తెలియకుండెను. భక్తుల నెందఱినికావలేదు, కష్టములఁబెట్ట నేనేకన్పడితివా ?

సీ. దేవాదిదేవ ! నా శ దిక్కెవ్వరగుదురు

నీవాదములె నన్ని శ నెగడుచుండి

పరమేశ ! భక్తుల శ పాలిట్లదైవంబు

నీవెకా కింక లేరు శ నీరజాక్ష!

ఎవ్వేళ నిన్నది శ నిసకులతికమా !

యని వేడకుంటిని శ యతులభక్తి

కాచెదో, లేకుండఁ శ గాంచుచునుందువో

దీనరక్షక ! బోవు శ దీనుఁడనుచు

గీ. ఎట్టిపాపంబు నెఱుంగని శ యట్టిపుత్రుఁ

జేతులారంగఁ నేరితిఁ శ జీర్తునయ్య

కాపు కాపు మంచునువేడఁ శ గరినిగాచి

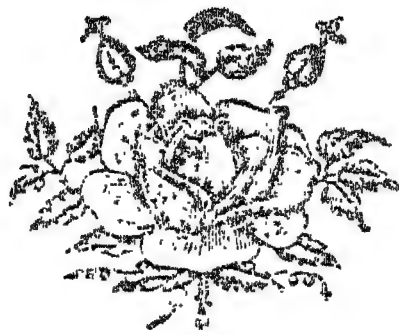
రక్షణంబిచ్చి బోవవే శ రాఘవేంద్ర.

ఇక నా జేవీయంతఃపురమును జేరెదను. ఈపాతకి నితః గిహ్యమైనఁ
గాంచరాదు. (అని పోవ బయలుపెడలును)

మో—రాజా ! నా కేమియుఁ బ్రత్యక్షతర మీయక యేగుచుంటేవి.
నీపుత్రునెచ్చోటనైనదాచి చంపెదనగువేనా? నాయెదుటనే
వధించనలెనునుమా.

(ఇరువురు విష్కరిమింతురు.)

తేర వడును.





శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః.

మోహినీరుక్మాంగద

శక

ఏకాదశీ మహాత్మ్యము.

పంచమాంకము.

సంధ్యావళి దేవి యంతఃపురము.

[సంధ్యావళి సఖులతోఁ గూడియుండును.]

సం—(చెలిఁ త్రెనొకతెనుగాంచి) చెలీ! ఈనాఁ డేమోకో నానక్షిణ నేత్రముదలుచున్నయది ఏమియాపదలు మూడనుండెనొకదా.

చె—దేవీ! కలనైన మీరలుకాసి రాజేంద్రుఁడు కాని పరుల కెగ్గొన రింప నొచనివారై యుండ మీకాపద లెట్లుదాపునఁ దర నేర్చును?

సం—అట్లనఁ జెల్లదు. ఏమంటివేసి యాజన్మమున నెట్టిపుణ్యవ్రతముల సల్పుచున్నను యెంతగ భగవత్పాదాఠవింద సేవజేసినను తొల్లి యొనర్చిన పాపపుణ్యఫలంబులననుభవింపకఁ జెల్లునా? అందుచే నేటియో యువద్రవము సంఘటిల్ల నుండెనని భయవ్యాకుల స్వాదయనగుచుంటిని.

చె—అమ్మా! ఇంతదనుక నెట్టి యశుభసూచకంబు లెవ్వియునుగన్ప ట్టుటలేదు. కాని మోహినీనామమునఁ బరఁగు నాముక్తికై రక్కసి యిందుఁజేరి రాజును దనవలను వైచికొని యొక్కయర

ని మనమైన సంకల్పమును పీడకుండగ జేయు మండనము.
రాజాధిరాజానకుఁ బట్టపు జేరివై లక్కను ముక్కలుంబగు సేవ
కులచే నూడిగములఁ నొందుకొనియెను మీచే నూడిగములఁ
జేయించుకొనుచు నాడు.

సం—అందులకు నాకించుకొను విచారము కల్గుటలేదు. ఏలయున నా
నాకునకు సంతసముగొలువ నట్టికార్యమైనను చేయుట నాకు
ముఖ్యధర్మముకదా.

సీ. పతియొ ప్పొనఁచుకాదె శ చరతుల కే యిల

సతలంబు నాతని శ సంతసంబె

సకలసౌభాగ్యముల్ శ సుఖభూతినిజూడ

నమరియిందెనెతి శ నగును దలఁప

ప్రాణగుపదముల శ భక్తితోభవించు

కుడిసె ఘటమొల శ కూలలగుదు

మిగులుచుత్తమఁ గని శ మనలుదొడుగుముప్పు

కొకున్నవృత్తము శ కొంతబ్రదుకు

గీ. వ్రతము లుపవాసవిష్ణులు శ వలమవలమ

పతినిగొలువక యున్నను శ ఫలముగొన్న

కాన నాతని యిష్టంబు శ గనియె నేను

కూడదనకను జేసితి శ గోర్కెట్టొడ

చె—నీయట్టి పతివ్రతాశిరోమణులకే యిటులు ప్రార్థించిన నితి
కితరులమూలఁ జెప్ప నే ?

సం—ఇంతకును యోగమొలులున్నదో యారీతిని జరుగుదు. ఏనెక
మాటు మోహినియొద్దకుఁ బోయివచ్చెదను.

చె—ఎందులకు ?

సం—తిమి రమ్మని యాజ్ఞాపించినది.

చె—అయ్యో ! ఎట్టిచోటకాలటా న భరించె?

గీ. ఎడతెండ్రుక బాసేట క యింకిగొల్ప

సకలసౌభాగ్యగిరిమీరు క జనుచునున్న

పట్టమహా మె శేరిగొల్ప క జకరించే

అహాగింబుల జేయని క నెప్పే నేడు.

[ప్రవేశము చాసి.]

చా—అయ్యో ! ఈ క్షాంతమహా రాజుగా నే తెంచుచున్నాడు.

సం—రాజుగానే నచ్చుచున్నారా? ఏమియో మనమున నాందోళన
మంకురింపదొడగెను.

చె—అయ్యో ! మేము మరల నచ్చెదము.

సం—మరిచిది.

(చెలికట్టెను చాసీ విష్కమిండును)

[ప్రవేశము:—భక్తు పదనమున ఈ క్షాంతమహా]

సం—(ఏమి చేసి) నాథా! నందనము (అని పాదములవికాచి కొఱుకును.)

చె—(తలుకక యూరకుండును).

సం—(అతనితనగా) పాదోద్యమా ! కలుకకుంటి కేల? నాథా !

నెన్నుచును దరికిరకుండాకి విచారము నేడు, విజయండు జేరి
నల్లు పొడగట్టచున్నాడు. కలిగితేమియో సర్వరంబున తెల్పి
ననేనాడు నామనంబెరిగి యు బట్టి నల్లుచున్నాడు. శీఘ్రముగ
దెబ్బును.

గీ. కలకల నెప్పుడెందుగను క గలుగ నేడు

కారణంబును తెల్పుడు క గాంతయందె

దోస మేమైన నుండెదా? క నుర్వరంబు

వైచి కాపుడు దనుదోడ క సచ్చరిత్ర.

గు—కాంతా ! నీయం చెన్నుడైన నట్టిదోషము కలదా?

సం—అట్లున నెంతయు భక్త్య కాలను మరతే కతంబున నిట్లుయ్యెను.

రు—(విచారముతో) శాశ్వతేశ్వరీ! ఏమని తెల్పుచును? కష్టము లొకటి

వెంబడినొకటిగఁ జుట్టుకొనుచుఁ దునకు నాప్రాణములఁ గూడ

హరిగఁ జూచుచున్నది.

సం—పాపము శనించుచునుగాన! (విచారముతో) నాథా! అట్టియొక్క

ప్రేమినుండియె

రు—సీ! ఏనాడు మోహిని / నింటుఁజేర్చితొ నాటి

మండియుఁ గనునూసి శ యుండనయ్యె

ఏవేళ నాయుంతి శ నేబట్టి యుంటినో

యానాడె ధౌర్భాగ్య శ మమనె నాకు

ఏనమయంబున శ నింపుఁగల్గుదు మోహ

పాంధి మున్గిఁగో శ వనితఁగూడ

నప్పుడె యంధుడ శ నై యుండఁగఁజేసె

యేమందుఁ జింతల శ నింతి శేష

సీ! కలు! కలు! భరియింపఁగఁ శ గల్గుటెల్ల

మోహినికాదు నుది నంది శ మోసపుచ్చి

చింతలందఁగఁ జేసి యు శ జెరుగుచున్న

రక్క-సి యచఁగఁ జెల్లుకు శ ననుచో నిజము.

మంటనుగాంచి పుష్పమునియెంచి, యుకంబున మృగప్రభును చందం

బున, మోహంధ కాదుడనై, యితరములన్నియు మఱచి మొదలు

తెలియక యూరక్క-సినివరించి యనంతమును విక్లృష్ట లండనాసిన

నధముడనైతిని. తొలుత నాచరించువేళ నేమియు దోషకునికి తున

కు తత్ఫల మనుభవించెనువేళఁ గాననగును.

సం—ఇప్పు డొనఁగూడిన యుపద్రవములేమి?

రు—ఏమని తెలుసువాడ. ఎట్టియకరాధ మెఱుంగని, నిన్నుఁగూడఁ జింత
ల నెట్లుపుచ్చవగును?

సం—కష్టసమయములందే సీరత్వ మూనవలెను నాథా! వికారా
గినై యుండ నగునక భాగము నాకువశాత్తే మొనంగఁ గూడ
దా? శైశ్వశాలురని ప్రసిద్ధిపడసిన మీర లే యిట్లు చింతించు
ధిని మునుంగ, నింక నబలమును మేమెట్లుతాళినో ప్రమము ?
ఆకడ లెల్ల వేళలఁ గాపురమునుదా? పకునై కు దినములు
చీకటి, పడునై దుదినములు వెన్నెలయను మాటకు మఱచి
తిరా ?

రు—తస్వి! ఏనాఁడు నినువీడి మూరక్కని దరిఁజేరితినో, యానాఁడే
యిహలోకమంతయు శూన్యమై కన్పట్టెను. ఇంతదనుక నేకా
దశీవ్రతమును మానవలయునని మర్శోధనల నెనర్పదొడఁగె.
సం—అయ్యో! ఇది యేటికోరిక. పుణ్యకార్యము లాచరింపఁ బుధి,
కొల్పఁదగునే కాని, మానునుని బోధించుటెల? అందువలననే
కాఁబోలును తామిట్లు చింతాకాంతులై యుండిరి.

రు—అదియును గాకుండ.

సం—ఏమి? ఇంకిను దేనికోరెను?

రు—(తనలో) అయ్యో! ఎట్లీనార్త నీమె కెఱుంగఁ జేయువాడ?
నాయూపలుకగాని దుర్భాషలవిని మనమున నెంతగఁ గుండు
నోకదా. హా! పరమేశ్వరా! ఏల నన్నీయిల జన్మింపఁజేసితివి?
తలఁచినంతనే హృదయము ప్రక్కలగు నీమాట నానోటితో
నేరీతి నుడువఁగలను? ఏనెట్టి మహాపాతక మాచరించి యుంటి
నోకదా! కన్నపుత్రుఁడేతులార ఖండింపవలసిన పాతకుఁ
డనై, యింక నేరీతి నల్వరిలోను తలమెత్తి తిరుగఁజాలుదును.
భక్తపరాధీనా! నీకైన నాయెడఁ గరుణకలుగకుండెనా?

గీ. కన్నపుత్తూని మరణముఁ శ గనులఁగాంచి
మనుటకే యొప్పకుండెడి శ మనసునేడు
చేతులారంగఁ దనయునిఁ శ జేర్చి వివిని
యెట్టులోర్చునోకద నాథ శ యేడ్పుకాదె.

సీ. నవమాసములుమోసి శ యవనిఁ బుట్టఁగఁ జూచి
మితిలేనిమక్కువ శ మెలఁగుచుంటి

సద్గుణవంతుఁడు శ సచ్చరితుఁడునునై
యలరాగుచుండెను శ యధికభక్తి

తల్లిదండ్రులపూజఁ శ దగఁజేసి నిరతము
దీపనలందుచుఁ శ దేలుచుండె

శత్రునర్తములైన శ మిత్రనర్తములందు
దరిఁ జేర్చి ప్రేమతోఁ శ దరలుచుండె

గీ. అట్టి పుత్తూనిమరణంబు శ నక్కటకట
గనులఁగాంచిన నేరీతిఁ శ గదలకుండు
కిరముల్ బాసిపోవంగఁ శ జేరుకల్గఁ
బాపమేమియొ? యేరీతి శ బ్రదుకగలము?

అయ్యో! తండ్రీ! అమ్మా! అమ్మా! యని నోరారబిల్చుచు సంత
సమును గొల్పువారింకెవ్వరు? లేక లేక నినుఁగని, మత్తాశేతో వర
లుచుండ, నేటికి నీవకారణముగ మృత్యువుచెంతఁ జేరుచుండఁ గనులఁ
గాంచి కఠినహృదయులమై, యెట్లుచరింపఁ గలమురా నాయనా!
నాయనాకడుపు శోకము నెట్లుభరింపఁ జాలుదును?

సీ. పెండెలపడి తీరి శ మేడ్చి నాదరించేర
యగాహార మిడుమంచు శ నడుగు నెవరు?

బడికి వేళకుఁ బోయి శ పదపడినేర్చిన
విద్యలెల్లను విను శ పించునెవరు?

ముద్దుపల్కుల నంతో నీ మోహ పుచ్చుచు మమ్ము
 నిరతంబుఁ బరితేరి నీ నగడు నెవరు?
 నగుమోముఁ జూపుచు నీ నర్మిలి యమ్మరో
 యనుచు నోరారగ నీ నలుమ నెవరు?

గీ. అన్ని సుఖములు కడతేర నీ నయ్యె నేడు
 యెట్టులోర్తును బుత్తునిఁ నీ బట్టిచంప
 సుతునిగోల్పోయి చరియించు నీ సుదతి యవగఁ
 దాళి యేరితి బ్రతుకుదు నీ ధరణినింక.

(మోహిని నుద్దేశించి) ఓసీ! నాకుమారుడు నీ కెట్టియెగ్గో
 నరించి యుండెను. కులనాశనమొనరింప నిచ్చోట కేగుచెంచితివా?

గీ. ఊడిగములఁ జేయుచునగ నీ నోర్పుకల్గి
 దాసిపగిదిని జేసితిఁ నీ దాల్మిలేక
 నిందల నెనర్చి దూషింప నీ నీచమునక
 మగనిమెప్పింపఁ గనుమూసి నీ మసలుదుంటి.

ఇట్టిపాటెన్నియైనను, విచారమించుకయు లేక, సంతసమున నెనర్చ
 జాలితిని. కాని, యిదేటికోరిక. పాపపుణ్యంబుల రెంటికిని వివక్షతయే
 తెలియఁజాలని బుడుతఁడు. ఆతని మరణింపఁజేయుట కెట్లుమనస్సు తా
 థెను? నీవును మగువవెకానా? కనికరములేదా? నీనతిభక్తి నిష్ఠలతో
 నావనమునఁ బూజలొనర్చియుంటివని వినియుంటిని. ఆసపూజలన్నియు,
 నిట్లు నపరాధుల నోటవైచుటకా?

హా! కుమారా! నేటితో మనకు సంబంధము తీరిపోయెనా?
 పుత్రా! ఇంటికే వేళికు రాకున్నంతనే, అట్లుపాటించుచుండు మమ్ము
 నిరతము విడువకుండ నీతోట్రుపాటున కెట్లునైతుమురా తండ్రి!

[ప్ర) వేశము:—మోహిని]

మో—(తనలో) అయ్యో! పీరిరువరును కుంభాబుధిని మునింగి
దరి గానకున్నవారలు. ఏ నెట్టికతి నాత్మ్యరాలనై యనపరాధు
లగు వీరల బడరాని పాట్లనుభవింపఁ జేయవలసినచ్చెను?
ఈమాత్రైనను జయము చేకూరుననియెడిమాన లేకున్నది.
అయినను ధాతాజ్ఞ ననుసరింపక తీరువకదా. ఒకవేళఁ గుమూ
రునిగూడఁ జంపసిద్ధపడిన నా యీవనులన్నియు వ్యర్థమేకదా.
గీ. దేవిచే నూడిగములను? భావ్యమునుదుః
దలఁచి చేయించె నీరాజు? తలఁచునొక్కొ
పుత్తు మడియింపఁ గాకను? భూరియశము
పోవ, లేదనునో చూతుఁ? బుద్ధమేగ.

ఇందున నీతఁడు ధైర్యమూని సానుకూలముఁడేను సిద్ధమైన శాశ్వత
తీతికాని బడయుట నిక్కము. ఒకవేళ నిప్పు డీదేవి నాయుడఁడేని
దూఁఖించిన నెట్లు కారిత్యమూనఁగలను? అయిన నేమిజగునునో చూచెద
నుగాక. (ప్ర)కాశముగా) రాజా! ఇందుఁ జేసినంతమాత్రమున నీవొ
నర్చిన శపథ మూరకపోవుననియే యొచితవా? కొడుకును వధింప
నిష్ఠమేలేకున్నఁ దొలుతనే వర మీయలేదని నునుప్రశ్న.

(రాజేమియుఁ బలుకక యూరకుండును)

సం—(మోహిని సామీప్యమునకుఁబోయి) అమ్మా! పుత్రభిక్ష
పెట్టుము. నన్ను సేవచేయుచున్నఁ జేసి యుండలేవా? ఎగులకైన
నొడంబడి వర్తించు మాయెడ నింతకారిత్య మేలజనించెను?
తల్లీ! మాతస్వల మన్నించి కావుమా.

మో—ఉడిగములఁ నేసితినిని యెత్తి పొడుచుచుంటివా? చేయవలసి
వచ్చినవేళఁ జేయకతప్పునా?

సం—అయ్యో ! ఈలర్క-వితర్క-య-తిష్టదేవ!

సీ. చిత్తతేజోదామనాకారం కే వేయః కేనావంతు

యశచాన్త మేదియో కే యశివ కాని

జనకుడే ధండిది కే చనుశ్చుద్ధి లభ్యో

కరుణింసి విజయం కే కష్టప్రభు

కాంతోహో వీతుయ కే త్వాదాం బహ్మయై

వరదా కాంతబహ్మి కే వలప్రతేక

నునుమానసగోచరదా తోచె నోతిని

శైలిపురియా స్మరం కే కష్టకాంసి

గీ. మౌక్తి-వేదాన నాని కే మోక్షసాధనం

గాంచియెనను కాస్తము కే కాంత నాను

తనదా నాతిని నానానాసి కే భరణింక

నానానానానా మేరతి కే వికారానానా

(అని సాదములవివాదం బగును)

మో—చారాచారా ఇదేదియాగడము ఇంతకూలేమున కే చాలి

నొందెద ననుకొంటివికాబోలును.

సం—అయ్యో ! కాకున్న నింకేమి తెలుపు?

మో—ఏమి తెలుపుకలదో నా కేమి తెలియదు.

సం—నీపట్టునువీడవా తల్లీ !

మో—సీపెంతదమిత్కృశిగం బుచ్చుచున్నను జనదాంబిదా నుకాను.

సం—అయ్యో ! అనాతుని పధంప నాన్యసింప నో? నీవే మమ్మరువుర

పధింబుచి పుణ్యము గల్గుకొనుము.

మో—ఏకాదశీప్రతిమను మానకూడదు కుషకూరుసి జంపకూడదు.

పంచభి త్యోగ్నములు పచ్చెరముననుంచి భుజింపుచున్న భుజి

చెదరుకాబోలును నన్నుంట్లపట్టుకునా దేనన్నియు దోచకుం

దేవుణ్ణా బోలును. ఇప్పుడే పేటకు నడిచిన నాకోర్కూల దీర్ఘ
వాని నింకొకని వసింది. ముందామకదా, తనవలకు చిక్కితినికదా
యని తనకు నగ్గు. మేనానగిదియదా మట న్నాయుమిదినుగాన
నేరొక చిక్కికోరికను గొను నున్నామే! నిన్నననె? రాజ
యగతనక బయలుగి నున్నది బియ్యమునకుగా బోలును. ఏమైన
నగునా? నా యాకోర్కెను పడను. వరము నిచ్చియింద లేదని
యినా రాజేదుగ్రహ నుడిచిన నే నింకేలు ముగోరను.

సం—హా! పరిమేష్వరా! నీకును శత్రువులమైతిమా? భక్తపరాధీనా!
భక్తుల గాదులుయే నీకు. గర్తవ్యముకదా? దీనసంరక్షకా!
దీవుల రక్షింపఁ జూచువా? లేకలేక యెన్నెన్ని వ్రతములనో
చేసి, యెన్నినోములనోనోది తుడ చేపుతుని భవత్కృపను గని
యుంటిని. నేఁ జూచిని. నాడ నావఁ జూచితివా? హా!
మృత్యుజేవతా! నాకు శరణ్యమగుము. నాచిన్ని జూచుని సద్గు
ణ యుతుని జేఁ నిక్షేపఁ జాలికలుగదా? ఓ! పంచభూతము
లారా! నాకుఁ బుత్ర! భీషు పెట్టుమ (మృణ్మయమగును).

[ఈపాదము : — ముఖ్య! భక్త్యాంశమును.]

ధ—జానీతనకులారా! తనమున కృతార్థులందనములఁ జైకొనుఁడు
(తనలో) ఏమి? నాకల్పించు? లేరొకో చింతాకాంతులై
పలుకకున్నవారల; శపథ్మర మీదానుబించెనోకదా. (దగ్ధరము
జని) వాయున కాచూ! మోచువు గీతి వదిలి జంకలబోలెనుచు
మృణ్మయఁ గాతరే జేయ?

గీ శత్రుల ముక్కును బూర్జిలు శ దిగులునంద

నేరొకమామ్యు కుక్కనో శ యెట్టియగును

లయ్యెనో నేడు మీరపుడు శ యుధికవినయ

బుద్ధిః న్నార్జింతు నామది శ బొగలఁదొడగె.

(ప్రకృతిగర్భం జేయుచు బ్రత్యుత్తరమొక విచారించుచుండును.)

సం—(కుమారుని జేరఁగిని) హా ! కుమారా ! నేటితో మనకు యుగాము నెల్లెలా?

సీ చిన్నికుమార నికా కే చేతులారంగను

నామధ్యమనయ నికా కే చేతులారంగను

నామధ్యమనయ నికా కే నయమారఁ జేయుకు

నామధ్యమనయ నికా కే మురియుచుంటి

నామధ్యమనయ నికా కే నాకుమారుడవయ్య

నామధ్యమనయ నికా కే బరంగుచుంటి

తనయుడ రమ్మంటు కే వరఁజేరఁబిల్చియు

నామధ్యమనయ నికా కే నధికప్రేమ

సీ అవియు దివె నేజాదిగ కే నెవరిఁజూతు

వేడ్క నెవ్వరి ముద్దాడి కే నెరియుచుండు

చేస్తి నెవ్వరి జాయంగఁ కే విల్లునయ్య

పాపినైతి నెట్లకటా కే పాయసుతుని.

ధ—అల్లీ ! ఏమి? నన్ను వీకడకు కార్యము లేని సంభవించెను.

జననీ ! నిన్ను వదలి యొక్కనిమునమైన మనియుండఁగలనా?

కాన బ్రహ్మయున్నంతవఱకుఁ బొందునని ముమ్మాటికిని నమ్ముము.

సం—అక్కటా! ఏమియు గ్రహింపఁజాలన యీ పాప నెల్లె మది యుపఁ

జేసి యామపిని నిలువనోపుదుము.

ధ—(మంత్రసి డే) మంత్రినరేణ్యా! నాజననీజగదుల్లి విచారి సాగరం

బున మునింగి బ్రత్యుత్తర విషయబోధించిరి. మొత్తం దెలి

సిన కారణముద దెల్పి పుణ్యము గట్టికొనుము.

సం—యవరాజా! ఏమియు యావృత్తంత మొక నేవగునిదలప

దెలిసి వచ్చితిని. నీసంతతిల్లి కోరరాని కోర్కెఁ గోఁతెనట.

ధ—ఏమిది ?

మం—అవును, లేవు దళమిదివ సమగుటచే నేకాదశీవ్రతదీక్ష నెల
కొల్పబోయెదనని, యీ రాక్షాశుని నీ సవితితల్లితో నుడి
వేసెను.

ధ—అగుల దశ్యేను ?

మం—అది నలద సెనెను.

ధ—అయ్యో ! కారణమేమి? ఇదియా నాజననీ జనకుల విచార
కారణము?

మం—అదికాదు.

ధ—ఇంకను ఏమి?

మం—అపట్టు వీడమని యెన్నియో శితుల బ్రతిమాల—

ధ—ఏమిజరిగినది?

మం—అపట్టునువీడి, మీశిరమునుఖండించి యాయవలెనని కోరెనట.

ధ—(సంతసముతో) ఇంతమాత్రమునకే వీరు చింతింపనేల? (జనకుని
రీతికేగి) నాయనా! అన్నియునెలిసిన మీరలే యిట్లు భిన్నాభి
ప్రాయములచే గుండునుండ నేమనుచుండ? ఈ లోకమే
యశాశ్వతముకాదా? మృత్యువు సమకూరిన వేశ నాప,
నేరికివశమగును? ఆ భూతచాతను ద్రోయ మనమా శత్రుల
మగుట? పుట్టిన ప్రతిజీవియు నేడో రేపో, గిట్టుట సహజమే
కదా. మీకు బుద్ధులుగఱుప నేనెంతవాడను? సర్వసంపదలు
నాశనమైన నగుగాక. తుదకు జీవములే పోవుకాలము
ప్రప్తింపినఁ బ్రప్తింపఁగాక. సత్యమును మాత్రము వీడ
రాదు. అదియే భక్తిమక్తి ప్రబాచకము. నిరతము కాపా
డునది యదియే; అన్నియు నశాశ్వతములగును గాని, దీనివలన
నిహమ్యుడు గీర్తియు, భరమగు ముక్తియు జేకూరును.

తైర్యమును వీడకుండు. ఏకాదశీవ్రతమును మానకుండు. సత్య
వాగ్దీక్షను మఱుగుండు. మీరు కానికార్య మాచరించుట
లేదు. ఇందువలన నిరూపు పొప్తింపదు. వాత్సల్య కోరికను
దీర్చుండు. సంసిద్ధుడనై యుంకిరి. ఒక్కవేళను నాశరమును
భరించి ఖ్యాతి వడంబుండు.

తు—తీ పంచభూతములారా ! భూమ్యాకాశంబులారా ! సకల
జీవతలారా !

సీ. మోహవారధి మన్దిర మోమెత్తజాలక
శవధమైనర్చితకర సతిని గణించు
మన్మథాగ్నిని గూలిర మఱచి రాజ్యముకూడఁ
జూడినైతిని యెంత క చుల్కనయ్యు
పట్టపుడేవిచేర బడఁతికి నూడిగ
ములను జేయించితిర మూర్ఖుడనఁగ
అతివ పడఁగలేక క యంతఃపురముఁ బొది
చరియింపనైతిని క చవలబుద్ధి
గీ. తుదకు నిటులయ్యె బ్రతుకింకఁ క దుచ్చమయ్యె
వ్రతముజాలింప నలెనంచు క వనితకోరె
సన్ముతంపక వేడఁగ క స్వాంతమందు
దూష్యమనకను కోరెను క గుఱించ నుతుని.

అయినను,

గీ. సత్యవాగ్దీక్ష నెఱవంగ క సాహసించి
కన్నపుత్రుని వధియించి క కాంతకోర్కిఁ
దీర్పనెంచితి నిష్పడే క దివిని జేర్చి
కావుఁ డీబాలు నిత్యము క గరుణఁబూని.

(విచారమునుపిడి) ఆహా! ఏమి నాభౌగ్యము. ఇట్టి ధీరచరిత్రోడగు పుత్రుని గనుటకంటె మోక్షమేమి? తనయా! చింతలన్నియు ననుగతి పొను, సంసిద్ధుడవుగవచ్చు. (అని ఖడ్గమును జేబున) సేవకా!

సీ—ఘహత్త్వా! ఏమియాజ్ఞ?

రు—నీవేగి, మోహిని నిటకుఁ దోడ్కొనిరమ్ము.

మం—(తనలో) ఏమి? వీరిసాహసములు! ఇట్టి మహాత్ము లెందైన నుందురా? వీరిఁ గనులఁ గాంచుచు, నిత్యము సేవించుటచే, నెంతయు ధన్యుడనైతిని.

[ప్ర] వేశము:—ధర్మాగమనిభార్య చంద్రరేఖ]

చం—(దుఃఖముతో నాధుని పాదములపైఁబడి,) నాథా! నన్నెవ్వరి పాలోనన్చి పోవ నెంచితి? ప్రాణేశ్వరా! మిమ్మువిడి యొక్క తనకాతమైన మనియుండఁజాలునునా? ఆ మోహిని మీపా లిటి రాక్షసి యయ్యెనా? అయ్యో! నా కింకేమి తెరువు? ప్రాణనాధునిబాసి యెట్లుజీవింపఁగలను?

సీ. నాధ నాతను వింక శ నమపంగ శక్యమే

బాసిపోవఁగ నెట్లు శ పాడియయ్య?

ప్రాణేశ పరులకు శ బాధలఁ గలిగింపఁ

గలనైన నెచవే శ కరుణ హృదయ

పరచింత నెడఁదాల్చి శ పాపంగఁ జూచియు

నిడుములఁ బడచున్న శ నెచిపకట

బీదనాదలఁగిడు శ చిత్రతోఁ జేర్చుచు

బోషింపఁ జూతుపే శ పుణ్యచరిత

గీ. అట్టి నీకిట్టి యొక్కట్లు శ శట్ట నేడు

కారణం బేమొకో నాధ శ కాంతుఁబాసి

యెట్టులోర్వంగ వశమాను నీ నిల వసింప
నెంటనంటెద మిముగూడి నీ వెడల నిల.

ధ—ప్రణేశ్వరీ ! ఇవేటి పల్కులు.

గీ. ఒకరుచేసిన పాపంబు నీ నొకరిగూడి

కట్టికుడుపంగిఁ జాలునే నీ కాంత చాకు

దివికి బోవంగ సమయము నీ దేవదేవు

నాజ్ఞ దాటంగ వశమాన నీ యతివ మనకు?

ఈ మాయాప్రపంచంబున సున్నంతకాలమే మనకు సంబంధముకాని, యిచ్చోలుచు బాసిన నెవరికి వా లే యనుమాట వినియుండలేదా ? ఇదియునుగాక, జనకుని యాజ్ఞానుసారముగ వర్తించి, యాలని కట్టి య పవాదులును మాడకుండఁ జేయుట నాకుఁగర్తవ్యము. ఈరూపమున మృత్యుదేవత వాదరిఁ జేరనున్నది. ఏటివియును, తొల్లితామెనర్చిన కర్మానుభవ మనుభవించునందాక, యాపుడెమిసెవర్తించుచు, మోహం భకార నిమగ్నయై, యాచరింపరాని దుష్టార్థముల నాచరించుచు, బలుకరాని యసత్యములఁ బల్కుచు వర్తించి, తుదకుఁ బోవువేళ నొక తృణమైన వెంటఁ గొనిపోవఁజాలక యేగును. ఇదియేమాయ. సర్వము దనవశమేయనియు, తా నెందఁ నిత్యమనియు నెంచి వర్తించకున్న నింకీ ప్రపంచక వ్యాపారములు జరుగుట కలవడువా? ఎన్నిదేవులఁ లెక్కకు మిక్కుటంటై యందు జనించుటలేదు. వాటిలో నెన్ని గిట్టుట లేదు. శుట్టుటయు, గిట్టుటయు సహజమేకదా. అట్టివేళ నింకొకరికై యొకఁడు చింతల నేమిప్రయోజనము? కాన, నీవింక ధైర్యమునుబూసి నిత్య మానర మేశ్వరునిచింతనే మదిదాల్చి వర్తించుచుండుము. ఇదియే యిహపరలోకముల లెంటికిని యాధారభూతమగును.

చం—అయ్యో ! ప్రణేశ్వరా ! ఇవొక్కడినీతులు? ప్రాణనాథుడు

లేనిపాతకీనై యేరీతిఁ జరిందుదాన? ఇంకేమిదిక్కు? మహాత్మా!
మిమ్ములఁ జంపింపఁ బూనుట కామెను మీరొనర్చిన యపకార
మేమి? అగును, మష్టప్రవర్తకుల కవన్నియును గావలయునా?
తను పనియే తామెనర్చుకొని నెంచుదురు కాని, యితర
చింతలు వారకేల?

ధ—సఖ! ఈరీతి నాతల్లిని నింపలక్షముట తగునా? ఆపె దోస
మిందేమి కలను?

చం—నాథా! మీకు తల్లి మా! తల్లిమా! తల్లికాదు, నోట
వైచికొన నిచ్చోటఁ జేరిన పిశాచము.

ధ—(తనలో) ఈవనిత కీచార్త నెవ్వరెఱిగించిరో గదా! ఈమెకుఁబ
మఁనుజూచి సహించఁజూప కున్నాను. ఎన్నిరీతుల బోధించినను
విసకున్నయది. (ప్రకాశముగా) ఎవ్వరచ్చట? ప్రాణశ్రవీ!
విచారింపఁదగు సమయముగాను, ఇందున్నంతకాలమే యొకరి
కొకరు బండుగులుగాని, పరలోకమునఁ గూడ నెట్లగుదురు?
భగవదాజ్ఞను మీతెనువారుండురా? కాన, విచారముడుగుము.

[ప్రవేశ మొక దాసి]

ధ—ఈకాంత నవలకు దోడ్కొని పొమ్ము.

చం—హా! నాథా! ఇదియే మనమాపులకుఁ గడసారియా? అవలసఁ
బొమ్మని యాజ్ఞాపించుట కేనొనర్చిన మహాపాతకమేమి? (అని
దుంఖపునుండ దాసికొనిపోవును)

[ప్రవేశము:—మోహిని]

సం—(మోహిని కాళ్ళపైబడి) దేవీ! పుత్రభిక్షపెట్టుము. నన్ను సేవ
సేయమన్నఁ జేయలేదా? ఎందలకైన నెడంబడి వర్తించుమా

యెడ నిట్టికాశిన్యమేల బంగారము తల్లి! మాతదళలు మన్నించి
కాపుము.

మో—రాజా ! ఏమిది ? నీవువదలి, యీపెను నాకు వచ్చుగించితివా?

రు—ఇత దానిని వేడకుము. అన్నియును వదలకొంటిని. ముందుగ నీతని
వధించి, వ్రేలుముచెల్లించుకొని, పిదప మనమును నాని ననుస
రింపుదము. ప్రేర్యమూనుము. (కుమారునిని గొంది) పుత్రకా !
యిటువచ్చి నిలుపుము. ఇదే వేల?

ధ—(భక్తితో దైవమును హార్థించును శిరమును వంచుచు.)

గీ. శరణు నైరింపుతప్పుల నేలకుండ

చేరదేయము ఇక్కు న చిత్తచార

తండ్రిభ్రాతృక భంగింబు న తగులకుండ

గావు మీశ్వర దేవేశ న కరుణ హృదయ.

(అని కన్నులమూసి నిద్రించును)

రు—(భక్తమును బ్రేరేపి.)

గీ. ఏను నిరతము సత్యంబు న నందియున్న

మదిని భక్తిని మఱునక న మనలచున్న

సేరజాతుని పద సేవ న మీఱకున్న

నొక్క ప్రేమన నీతల న ప్రక్కలగును.

[బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులు ప్రత్యక్షమగుదురు.]

[నారదులు వెచ్చును]

వి—రాజా ! రాజా ! అగుమాగుము. (అని చేతనిబట్టుకొని) నీభక్తి

కెంతయు మెచ్చితమి. ఈ నారదుని సంశయంబునుదీర్చు. నీ

బ్రహ్మ, మోహినిని సృష్టిపఱచేసి, నీకీర్తి యిడుముల ప్రాప్తిపఱ

చేసెను. నీభ్యాతి యెల్ల వేళలం బ్రకాశించును గాక.

య—రాజా! ఏ నెంత ధన్యుడనోక నా. బోహ్మ విష్ణు మహేశ్వరుల గను
లఁకొంచు మహాభాగ్యము లభించెను.

శ్రీ. జీవుల స్వస్థిగాని శ చలంగుమాడెనునట్టి
భాతను గాంగియుఁ శ దరలనయ్యె
గాంచుచు జీవులఁ శ గనికరమానఁ బెంచు
నామహ విష్ణుని శ సరయనయ్యె
బ్రాహ్మణ కాలమునందుఁ శ బ్రార్థనల్ గైకొని
విషము మ్రింగినయట్టి శ వేల్పునిందుఁ
గాంచెను భాగ్యంబు శ కలిగెనే నేనెట్టి
పుణ్యముఁ జేసితి శ పూర్వమందుఁ

శ్రీ. గనులవండువు గాగను శ గనికరమన
ననతరించిరి నీర నీ శ యవని నేడు
ఏమిభాగ్యంబు నియ్యెన శ నింతిపలవఁ
గాంచుల్లితి శిందటఁ శ గివకు నేను.

శ్రీ. వెలదియే యెంచ నాపాలి శ వేల్పుయయ్యె
మాయఁబుచ్చున నీశ శ మగునయయ్యె
గాక, నిందతి నొకమాటఁ శ గనులఁగాంచ
నట్లు చేకూరుఁ దలపంగ శ నేమొకాని.

(అని అందఱకు నమస్కరించును).

య—రాజా! నీళ్ళ కి త్తాఘనీయము. కొలది కాల మీభూమిసకలభోగం
బులఁ దులనూగుము గివకు విష్ణుభోకమును జేరగల్గుదువు.
నీకు వలయుగోర్కులుగోరుము: (అనివరములనీయ సిద్ధమగును)

య—మహాత్మా! నాకేమియుఁ గోర్కులు లేవు. అయిన నిట్లగుఁ గాక.

సోజులు సుఖముల నెప్పుడు నీ బహుమతిగా
దైవభక్తితో సేవతము నీ పరలంకార
భరణి పాలులు సేవతము నీ భక్తిబుద్ధి
నేలుగానైత వరమే! నీ యిమ్ము వరము.

బ్రో, పి, ము—తథాస్తు, తథాస్తు, తథాస్తు

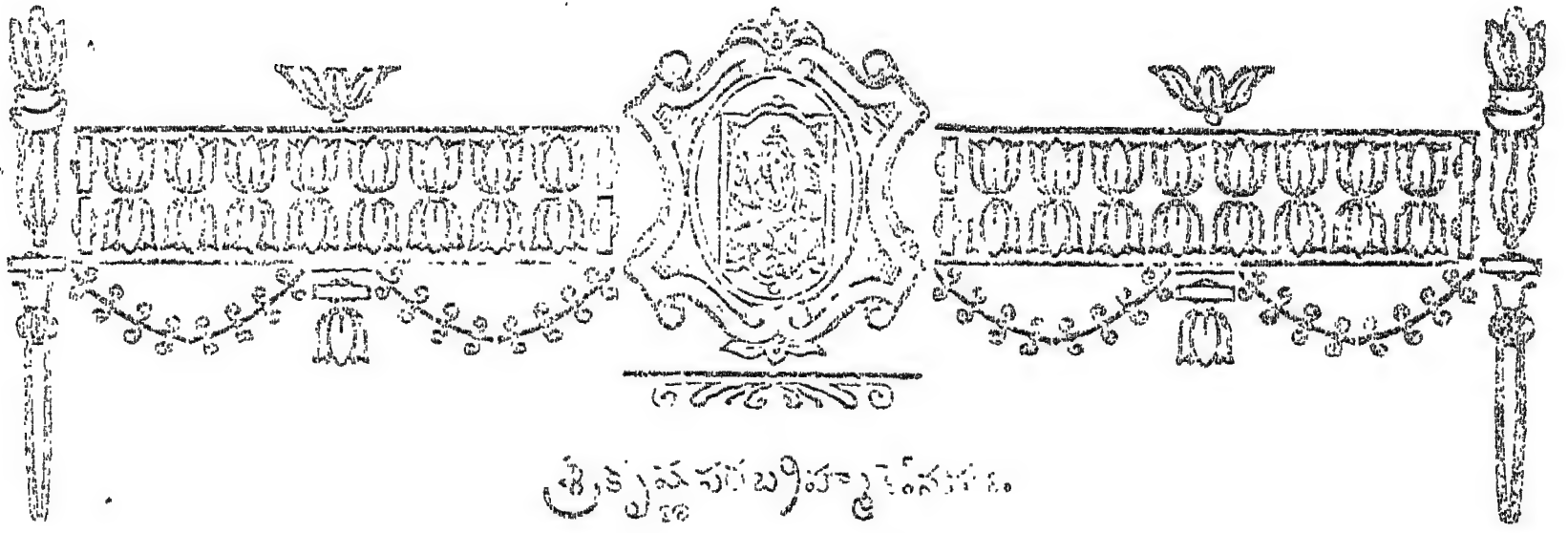
(అని నిష్క్రమింతురు.)

మో—రాజా! సూతప్రసాద మన్నింతుమా

రు—(చేరదీసి) నీయం దేరుము బోవములేదు.

(మంగిల హారతి పావచూడ వెన వదును.)

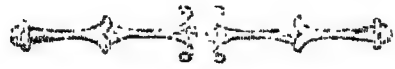




శ్రీకృష్ణసాబ్రిహ్మచారిః
మోహినియక్తాంగద

తేక

ఏకాదశీ మహాత్మ్యము.



షష్ఠాంకము.



రాజాంతఃపురము.

[ప్ర) వేశము:—రుక్మాంగదాచు, మోహిని]

మో—నాథా! వాతప్పుల నిప్పుడైన నైరించి, కోధాగ్ని నెదఁదాల్చు
కుందారుగాకయని కోరుచుంటిని.

రు—ప్రాణేశ్వరీ! ఇంతదనుక నీహూయలనన్నిటిని గ్రహింపనేరని
వాడెసగుటచే, నిచర్యలన్నియు నిక్కమనియే యనుకొని,
మూఢచిత్తుడనై, యట్లపనిందల పాశొనర్చితిని నైరింపుము
నిన్నపవాదముల పాలుచేయుటయేగాక, నే నత్యంతదుఃఖమును
బొందియుండలేదా? దేవతలమూయఁ దెలిసికొన నేరికి సాధ్య
మగును? ఏదియెటులున్నను సీమూలమున నాబ్రహ్మ, విష్ణు,
మహేశ్వరులఁ గనులఁగాంచి సుతసంబునొందు మహాభాగ్య
మొనఁగూడెను.

మో—అందు నాదగు సాధ్యమేమి కలదు? అదియుఁ దా మొనర్చిన
పుణ్యకార్యములయొక్క ఫలితమే. తమకు భార్యనైనందుల

కేనును భన్యరాలనై తిని. ప్రాతేశ్వరా ! ధర్మాంగదునివంటి
ధైర్యశాలి నింకొక్కనిఁజూడ నసాన్యముకదా. మీరలెల్లదుః
ఖితాంబుధిని మునింగియున్నను, యింకయు వెలురక, పితృ
పాత్యపరిపాలనకై ప్రాణముల నీచు సంసిద్ధుఁడయ్యెయ్యగదా.
చిఱుల ప్రాయశ్చువాఁడైనను యెంతటి ధీశాలియో చూచితిరా!

రు—అందువలననే సదయహృదయులగు పుత్రులను గనిన తల్లి
దండ్రిల కెట్టిచింతలునులేక, తుదకుఁ బుత్రానాకంబులఁ బొందఁ
జాలుదురుకదా. కాని, కామాంధులెల్ల నిడుమలఁ బొక్కుట
సత్యము సుమా!

మో—(దరహాసిత వదనమున) తాము నందులోఁ జేరినవారే కదా!

రు—అనుభవశాలినకుటవలననే యింతగ నుడుపుచుంటిని.

మో—తుట్టతుద కామోహపారధివి మునుంగుటవలననేకదా యింక
మల నన్నిటిని గడచి, సత్యవాక్యమొపరులని వన్నె కెక్కు
భాగ్యము లభించినది.

రు—కీర్తికొను, యవకీర్తికొనను గారణభూతురాలు పనితయే కదా

మో—పేరునకుమాత్రము ననితలుకాని, చేయువారు పురుషులే.

రు—తస్మి! మఱచితిని. ఇప్పు డేరు సభామంటమున కేగి రాజకార్య
ములఁ జూడవలెను. మంత్రులు మొదలగు నుద్యోగులందఱు
స్తాకై వేచియుండును. పోయివచ్చెదను.

మో—చిత్తము. తమ కెదుఁతాడి వర్తించు కాలమునకేదినది. ఇంతటి
నుండి మీయిష్టానుసారమే వర్తించెదను.

(రుక్మాంగదుఁడు నిష్క్రమించును.)

మో—ఆహా! ఈరాజేంద్రుం డెన్నిరీతుల నిక్కట్లఁగూర్చి బాధించినను
మానవ్రుడగుటచేఁ దొలుత నింక విచారించెనే కాని,
యే నెఱుపును లేక యేకాదశీ ప్రాణమును వీడుచున్న సందుల

కొడంబడక, పుత్రుని తీరములఁగూడ నీయ సిద్ధపడెను ఆధాత
నేనిందులఁ దప్పక జయముఁగాంచెదనని, నమ్మి నన్నీ కార్యార్థము
సృజంపఁజేసెను. తుదకవన్నియు వ్యర్థమై యపజయమే పొందె
మయ్యెను. భిక్షుపరాధీశుఁడన నీతఁడేకదా. ఎట్టియూపదలైన
యూర్విబన్ధాంకురంబగు కర్మఫలమున కుంచుచుండెనేకాని
సత్యవాక్యమును పీడిడయ్యెను గదా. ఇంక నాపతివ్రతా శిరో
మణియగు సంధ్యావలీదేవిమాట వేఱుగఁజెప్పు నే? నాగుని
శ్రోరికదీర్పు నెంచుటయే సతులకు ధర్మమనియోచి, రాజాధి
రాజునకుఁ దాను నెకపత్నియయ్యు, నీచమనియెంచక, నాకు
నూడిగములఁజేయ సిద్ధమయ్యెను. అతివల కింతకన్న నెక్కుఁడు
భౌగ్య మేమికావలెను. పతియే సర్వసంపదలని యెంచునట్టి
నాగీశిరోమణులు కెందైనఁ గొఱుతలుండునా?

(నిష్క్రమించును.)

స భామంటపము.

[మంత్రీ] వెలుగులు నుద్యోగులుండఁ బ్రవేశము రుక్మాంగదుఁడు]

రు—సచివవరేణ్యా! ఇంతదనుక రాచకార్యములెల్ల నొక్కమూల
నుండి, యప్రమత్తుడనై యుంటిని. ఇప్పుడు చేతువలసిన పను
లెన్నియో తెల్పుము.

మం—అర్హా! తా మిందుఁ జూడకున్న నట్టి కొఱుతలు లేకుంక, శక్తి
కొలుదిని నడపుచున్నాఁడ.

రు—మంత్రీవర్యా! నామన నొకకొరింగలదు. దానినిగూర్చి నీతోనాలో
చింప నెంచితిని.

మం—అజ్ఞకు బద్ధుఁడను కాని, తమకన్న నెక్కుడుగ నెఱుంగుమనా?
నాయందట్టి వాత్సల్య ముండుటచే నింతఘనముగఁ జూచు
చున్నాడు.

రు—గుణములనుబట్టి యెవ్వరినైనా బూజువకతప్పును.

మం—అనుమదించగల కోర్కెయేమి?

రు—తెల్పెదను వినుము.

గీ. సునందమున నున్నది నీ సునందము.

విడచి యిడవైన నీ నీ కిది నీ వెడలి పీదప

వహసివృత్తిని జరియింప నీ మనసుపుట్టు

నిదియె నాకోర్కె వినుమయ్య నీ యెంచిచూడ.

ఎన్నివాళ్ళీపుడమి నీరీతి గాలము వ్యయపర్చినను నిరర్థకమే కదా ఇది
ముగాక, సచ్చరిత్రుగ్రునును, నీశాలియు, రాజ్యభారము వహింప
సహధుడు నగుపుత్రుగ్రుండెనుగదా.

మం—రాజా! మీకుదెలియని ధర్మములుకలవా? అయిన నొకను
గొంతకాలము ధర్మానువర్తనులై.

గీ. పాలనంబున గడపుచు నీ బరగు నొప్పు

పీదప జరియింపనచ్చును నీ వెడలి యటవి

వీడశక్యంబె మాకును నీ విబుధ మిమ్ము

తనివిలీకనె మీసేవ నీ దనరుచుండ.

ఆ ధర్మాగదుడైనను రాజ్యార్హుడే.

రు—ఇప్పుడే యాలని రాజుగజేసి, కొంతకాలము కనులఁగాంచి నంత
సింది, పిమ్మట నేపోయెదను.

మం—చిత్తము.

రు—ఒకమా తాతని గూడ చిలువనఁపుము.

మం—మంచిది. సేవకా!

[ప్రవేశ. మొక సేవకుడు]

సే—దేవా! ఏమిసెలవు?

మం—నీ వేగి, యువరాజుగఁ ధర్మాంగముని రాజుగారియజ్ఞము దెలి

యఁదెసి మొదమాటఁ భాగ్యోనిరమ్ము పొమ్ము.

నే—చిత్తము. (అని నిక్రమ్మమించును)

రు—అదినిసాహస మేనుచవచ్చును?

సీ. గణియింపజాయెనే శ కడకు వీచయలీయ

నొకటి దైన్యమో శ యెన్నవశమో

జరిపరిశుల శ వంతలఁ గుఱుచును

నున్నట్టి మమ్ముల శ నొర్పుఁబుచ్చె

పాఱఁడే గుఱునటు శ భాన్యఁబు కావంచు

చచియింపఁ జాయెగా శ భారమనియు

నుదిఁదాల్చి నెవలఁడు శ పూఱుపల్కడు తాను

తల్లి నోహున్ గఁ శ దలఁచెకాని

గీ. అదియె మూనునూర్తుఁ గన శ నయ్యెనందు

వీది నాభాగ్య మియ్యెడ శ నిట్టిసుతుని

గాంధనయ్యెను నుదచూర శ కమలనేతుని

శ కుఱుగల్గిన శుభములు శ కల్గుగాడె.

మం—నుచుత్తా! విత్తన మొకటి వేయఁ జెట్టొకటి మొలచునా?

తలిదండ్రుల గుణముల ననుసరించియే వారి సంతానములును

వచ్చె కక్కుచుండును. ధర్మాంగమును, నీశాలురగు తమకుఁ

బుత్తుగ్లై యుక్తవింశ వేదాకరీతి నెట్లువర్తించును? మిమ్ముల

ననుసరించియే మూలని నడవడికయును ప్రసిద్ధమై యుండును.

[ప్ర. కేరయఁ—ధర్మాంగముడు.]

ధ—జనకా! నమస్కారము.

గు—ఇట్లుకావ్యార్థ సిద్ధింస్తు. కుమారగా! గర్వింతు భూర్జుంచుము.

ధ—(ఉచితాననా సీమంతై) ఆర్యా! నన్నింత త్వరితముగ గజుడు
సంపిన కారణమేమి?

రు—త్వరితకార్యము చెప్పియును లేవు.

ధ—మయెందులకు కబురుగంపి? ?

రు—అసయా !

గీ. ఇంతవఱకును రాజునై క గజులను నడపి

కన్న పుత్రులకై వడి క గాంచి ప్రియ

పాదసంజను కేరతి క బరగ నింక

మానినృత్తిని పుత్రకా క నుననుకల్తె.

అందుచే, నింక నిన్నీ రాజ్యమున కధిపతిగ నెనఱ్చి, కొంతకాలము

కనులఁగొంచి, సంతసించుచుండుదకు తపమాచరింప బుద్ధిహోషమెను.

ఇందున కేమియు నాట్టుకములఁ దెలుపక నాకొరికను దీర్చుము.

ధ—అండ్రో ఇంత త్వరితమే?

గీ. ప్రియః ప్రాణః హృదయః క వలదె జనక

భారమగునాది రాజ్యంబు క బాలఁ డనక

యెట్లు తలఁచిరో చేర్పు క నిండు నన్ను

శక్తిమే నామఁ బాలన క సచ్చరిత్ర.

రు—నాయనా! అట్లుకాదు. ఏలకాల మీపుడను నీరీతి రాజ్య

భోగింబు లనుభవించుచున్నాడు. మాశవదలి, నీర్లఁ ద్రైతైన

వందనునా? ప్రతిజీవియఁ బుట్టుటయు, గట్టుటయు సహజ

మగువేళఁ గొంతకాలమిందు సకలభోగము లనుభవించి

పిదపనైనను జేసిన బాపమును దహింపఁజేసి మక్తిష్కార్థమగు

భగవత్పదారవింశ సేవ జేయనక్కఱలేదా? కానున్న నేన్ని

జన్మములొందినను నిరర్థమే కదా. కాన, నా యాప్తితార్థ

ములు నెఱవేర్చుము.

ధ—సర్వమెఱింగిన తామె యట్లాజ్ఞాపించిన నే నేమను వాడ ?
నాయభిప్రాయమును వెల్లడించితిని. పిమ్మట మీచిత్తము.

రు—ఇందుల కీవొడంబడక తప్పదు. (మంత్రీనిగాంచి) సచివోత్తమా!

శాస్త్రజ్ఞుని విలువనంపి, సుముహూర్త మేర్పాటు చేయించి,
యివ్వార్త నెల్లరకుఁ దెలియనటులఁ జాటఁబరుపుము.

మం—చిత్తము. (అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

(తొర పడును.)

సంధ్యావళిదేవి యంతఃపురము.

[ప్ర]వేశము:—చెలిక త్రైత్యో సంధ్యావళి]

సం—చెలులారా! ఈనాఁడు నానాధుఁ డిం దేతె చెడనని యీతకు
మున్నే కబురు నఁపియుంటెను. ఇంకను రాకుండుటకుఁ గతం
బేమియో ?

చె—అమ్మా! ఈదినమునఁ గొంతయేమి? ఆమోహాసీదేవి నెలవియ్య
వలదా?

సం—మన యట్లామెను నిందింపరాదు. ఇంతవఱకును, యామె యాచ
రించిన పనులన్నియు, నా ధాతాజ్ఞచే నెనర్చియున్నట్లు విని
యుండియు, నిందింపఁదగునా?

చె—కాకున్న, రాచకార్య పర్యాలోచనాపరులై యుండఁ నించుక
తడ వైనదేమో ?

సం—అయినట్టి గానచ్చును. అయినను వారి యాజ్ఞానుసార మిటు వేచి
యుండవలెనుగదా. (ఏమియో వినునటు లభినయించి) అదేమి?
ఏదియో చాటింపువలెనున్నది.

చె—ఇంకేమున్నది. రేపు దశమికదా. ఏకాదశీవ్రతము నాచరింపవలె
నని తెలియఁజేయుటయే యెఱుఁగును.

సం—అది కనుకనేమో యిదికొనెదను.

చె—చుకేలున్నది ?

సం—సరిగ విసకున్నప్పు డేమియో వెల్లువ వచ్చుచున్నది.

[అనుమతము. సృష్టి. మహా కర్మాగారము]

సం—(దాసినిగాంచి) ఏమేముచేయుచున్నది ?

దా—(అనుమతము నున్నచుకొనుచు, సరిగవిసము నోకు)

చాటిం—చాటింపు—విస—విస లేదా?

సం—అనుమతమును దీర్చుకొని మతియు నునుపుము.

దా—చాటింపును విసలేదా ?

సం—నీమది ?

దా—యిది సరిగగానిది, చాటింపునకును జేసిదరము.

సం—(అనుమతముతో) ఏమి ? ధర్మాంగమునకు బట్టాభిషేకమా ?
ఎప్పుడు ?

దా—ఎప్పుడో యనునది ? లేదు.

సం—(చెలికత్తెతో) చెలీ! నీమి నాభౌగ్యము. కన్న పుత్రుడు సింహా
సనానాధుడై యుండగ నులూరఁగాంచు భగ్యము లభించెను.
ఇంతకన్న నేమి కావలయును. (దాసినిగాంచి) ఈసంభవార్తను
దెల్పినందుల కీ బహుమానమును గైకొనుచు. (అని యొక
హారము నిచ్చును.)

దా—మహాప్రసాదము. అదిగో యువరాజుగారి వచ్చుచున్నాడు.

సం—(ముందునకేగుచు) ధర్మాంగము జేసి ?

[ప్రవేశము:—ధర్మాంగము.]

సం—(కుమారుని జేరదీసికొనఁబోవును.)

ధ—అమ్మా! సమస్కారము.

ప్రదేశము..... సభామండపము.

పట్టాభిషేక మహోత్సవము.

రు.....మంత్రిని త్రవ్వకము ! మహారాష్ట్రవారము సమాధిమహాసభయిది.

అన్నియును సిద్ధమయ్యెనా ?

మం.....దేవా ! తమ యాజ్ఞానుసార మన్నియును సిద్ధమయ్యెను.

రు.....విప్రోత్తము లెల్లరు విచ్చేసియుండిరా ?

మం.....చిత్తము.

రు.....ఇయిన నితర జడవేల? పురోహితుని రావించి, నా ముద్దుల తన

యూడగు ధర్మాంగదునిగూడఁ బలువనంపుము.

మం.....చిత్తము. సేవకా !

[ప్రవేశ మొక సేవకుఁడు.]

సే.....దేవా ! ఏమనెలన ?

మం.....సేవగి, రాజ పురోహితు నిలకఁ ద్వరితముగఁ దోడ్కొనిరమ్ము.

సే.....చిత్తము.

(నిష్క్రమించును.)

రు.....గణినా! ధర్మాంగదునికిని, యారాజ్యాభిషేకముగుటకీరియేనా?

మం.....ఇష్టమనియే, నాపుత్రునివలన వినియుంటిని.

రు.....అగును. మిత్రులమెడ మర్మములు లేక వర్తింతును కదా.

గీ. ఎట్టినింతలఁ జూచిన న నిట్టేపోయి

దెల్పుమందును సమలకుఁ న దెలుపకున్న

సన్నిభగ్నుల లగునెలల న యరసి తాము

త్రోవకెద్దియు నాశించి నేపుమిట.

తేజా! మిత్ర బాంధవ్యమున కెనయగున దెద్దియు సేపునమితేదని నెక్కొ

వక్కానింప పచ్చును. అందులోఁ జలుతప్రాయమునాఁడ కలిసిన

స్నేహ మెన్నడును మఱువ నశక్యము. ధర్మాంగడుఁడు, తనజననితాళి
మిత్రులఁగూడి యాటలనాడుచు సంతసంబును బొందక, యీరాజ్య
భారమును బైనిడికొని యెల్లు కాలముఁబుచ్చ నగునని, పలుమరు
నుడివియుండెనట.

మం—కొంత కాలమువఱకుఁ గిష్టముగ నే యుండును. అందుల నాశ్చర్య
మేమి ?

సం— [సంధ్యావళి జేవియు, ధర్మాంగడుఁడును, మోహినియు,
జంద్రరేఖయు, మఱికొందఱు పనితలుచు,
దా— బ్రవేశింతురు.]

సంధ—(తండ్రియొద్దకుఁ బోయి నమస్కరించును.)

రు—రాజాధిరాజువై, చిర కాలము సకలభాగ్యంబు లనుభవించుచు
మనియుండెదవుగాక. (అని దీవించుచుండి) వైపునకుఁ(దిరిగి) పురో
హితులు వచ్చియుండిరా ?

మం—అదిగో ! వచ్చుచున్నారు.

[పరీవేశముః—పురోహితుఁడును, మఱికొందఱు
బ్రాహ్మణులును.]

రు—(పురోహితునిగాంచి) ఆర్యా ! వేళయెఁది కాదా ?

పు—అయినది. ఇకఁ దడవే?

[ధర్మాంగడుని సింహాసనానూహునిగఁ జేతురు.]

(బ్రాహ్మణులు, తల్లులు, రాజామండలగు వారెల్ల రాశీర్వదింతురు.)

(మంగళము పాడుచుండఁ జొర పడును.)

శ. 49

స. పూర్ణము.

అంతః

త్రైపుష్పరాయబారము

ఇది శ్రీమత అయినా పురపు సోమేశ్వరరావుగారిదే రచియింపబడిన 7 అంక మాల నాటకము. ఈ నాటకము పలుమారు పలుపురిచే ప్రదర్శింపబడి కన్నె కెక్కియెన్నది. ఇందు పుష్పకేతు, విజయసేనుని ప్రతిష్ఠావాక్యములు వినిన, భగవానక గుంటున, వీరిపూజను గొప్పలేకుండ జేయుటకు కర్మసూక్తుని నీతిబోధము నదివి యానందించవలసినదే గాని కర్మముటవలన లాభములేదు. కథానాయికయగు “ప్రచుర” సమయానుగుణ్యముగా జూపించు నిక, పైశ్చ, పైశ్చము లొక్కమారు చదివిమాచిన “సెదానా” అని యనకుండ వెన్నెన నుండగలరా? చంద్రకేతుని సాహసోద్యామాలు గాంచి భగీయనవలసినదే, విజయసేనుని ప్రతిష్ఠానిర్వహణముం గాంచి కిరకంపన వెనకించవలసినదే, పుష్పకేతుని దుష్ప్రకృతకానఁ గాంచి ధీ ధీ యని తీరదును. పేమెల నాటకము గాంచిందో మారు చాగినె బానియందని యూదా శ్మము మీకే బోధపడును. నిర్లభి నయచగ్గిన విప్పుడే హాసపడినది. త్విరచడకున్నచో ప్రతులు ౨ భావపు.

తెల దు 0—10—0

సంగీత

త్రైపుష్పరాయబారము

“త్రైపుష్పరాయబార” మనటతోడనే ప్రతి యాంక్షరకము షంకరికభ జ్జప్తి కల్పి తీరదు. త్విరాయబారమును ప్రహ్లాద శ్రీ వక్త్రావధానల మానక్యశక్తిగారిచే నూతనముగా చాగినబడినది. పాత్ర పోషణయన నేమి, ఈ ప్రాచీనత్యముననేమి? తీరి కిదితేమి పోతి. భగ్గజుని తోడన్న, భీముని రాద్రు, త్రైపుష్పర యొక్క ప్రయు క్తులు, కర్మశక్తిగారి 1 భగవల్లాట. క్మరకాష్ట్రుని కృత్రిమాలోచన చదివి పని యూనం తింపవలయునే కాని యూరక వర్ణింపటవలన లాభము గానరాదు. ఒక్కమారు చదివి చూచుడు. కల్లరి జన్మకమాన్యముకు త్రైపుష్పర, కుంతియు గూడ వారి కేటింగించి యాడవులలోనికి కన్యకతుని బోధింప కర్మము దెల్పిన భర్మములు విని తీరవలయును. భగ్గని పాన్తి కర్మకుక నుట్టుతోడనా

తెల దు 0—12—0

కొండకల్లి వీరి తోగియ్య, మిక్కు-సెల్లెను, ఇన్నీసేమేలు, రాజమండ్రి.